

ภาค 2 วิเคราะห์หีบแปล

บทที่ 3

วิเคราะห์บทแปล

ในการแปลรวมเรื่องสั้น 10 เรื่องของโจเซฟ เคสเซลนี้ ผู้แปลได้ยึดหลักการแปลตาม **ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย (Théorie interprétative de la traduction)** ของสถาบันชั้นสูงด้านการแปลและการล่ามแห่งกรุงปารีส (l'École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs) หรือสถาบัน E.S.I.T. ซึ่งถือว่าการแปลมิใช่การถ่ายภาษา (transcodage) แต่เป็นกระบวนการของการทำความเข้าใจ และการถ่ายทอดความหมายที่ผู้เขียนต้นฉบับต้องการสื่อออกมาเป็นภาษาปลายทาง ซึ่งในที่นี้คือ ภาษาไทยให้ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาความคิดและอารมณ์ โดยมีขั้นตอนในการแปลดังนี้ คือ

1. การทำความเข้าใจต้นฉบับ (la compréhension)

ผู้แปลต้องทำความเข้าใจกับต้นฉบับเสียก่อนโดยจะต้องเข้าใจวิถีคิด จุดมุ่งหมาย ตลอดจนถึงสิ่งที่ละไว้ในฐานที่เข้าใจในต้นฉบับ รวมไปถึงต้องมีความรู้เสริม (complément cognitif) เพื่อเข้าใจความหมายที่ต้นฉบับต้องการสื่อให้ถูกต้องที่สุด

2. การผละออกจากภาษาต้นฉบับ (la déverbalisation)

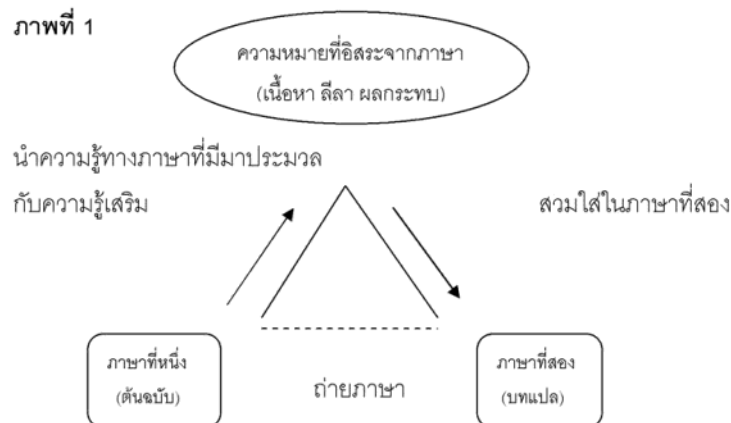
เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดเพื่อเก็บรักษาความหมายแท้ๆ ของต้นฉบับโดยละทิ้งส่วนที่เป็นภาษาไปโดยสิ้นเชิง และเลือกเฉพาะแต่ความหมายที่แท้จริงของต้นฉบับโดยไม่ให้มีอิทธิพลของรูปแบบภาษาเดิมหลงเหลืออยู่

3. การถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาใหม่ (la réexpression)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยผู้แปลต้องคิดเสมือนหนึ่งว่าความคิดของผู้แต่งเป็นของตนเอง แล้วถ่ายทอดความคิดออกเป็นภาษาปลายทางอย่างเป็นธรรมชาติ และสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนทั้ง 3 ข้อข้างต้นนี้สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1

ดังนั้นการใช้ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย และทำตามขั้นตอนดังกล่าว แล้วนี้เองจึงเป็นแนวทางที่ทำให้เราได้บทแปลที่มีคุณภาพทัดเทียมกับต้นฉบับมากที่สุด

1. การทำความเข้าใจต้นฉบับ

1.1 ลักษณะเฉพาะของต้นฉบับ

1.1.1. ลักษณะของเรื่องสั้นในงานเขียนต้นฉบับ ผู้แต่งคือโจเซฟ เคสเซลใช้คำว่า « contes » เป็นชื่อของงานเขียน กล่าวคือ « Six contes » หรือเรื่องสั้น 6 เรื่อง (พิมพ์ปี ค.ศ. 1926) และ « Quatre contes » หรือเรื่องสั้น 4 เรื่อง (พิมพ์ปี ค.ศ. 1927) คำว่า « conte » นี้โดยทั่วไปหมายถึง “นิทาน” ประเภทนิทานมหัศจรรย์ (conte merveilleux) หรือนิทานที่มีคติสอนใจ (conte didactique) อันที่จริงคำๆ นี้เป็นคำที่มีหลายความหมาย โดยความหมายหนึ่งหมายถึง “เรื่องสั้น” (nouvelle) ดังที่พจนานุกรม Petit Robert 1 ได้ให้ความหมายของคำๆ นี้ไว้ว่า Récit de faits, d'aventures imaginaires, destiné à distraire. Fiction. Contes oraux, écrits, Petit conte, *Nouvelle*, Contes en vers, en prose, Les Contes fantastiques – Contes philosophiques, satiriques. Conte de fées : récit merveilleux. Aventure, fait étonnant et charmant. (Alain Rey, 1989 p.377) คำว่า “conte” ในบริบทนี้จึงมีความหมายเท่ากับเรื่องสั้น เป็นการเล่าเรื่องแบบรวบรัด จากปากต่อปาก อีกประการหนึ่ง Alain Tassel ผู้ศึกษางานเขียนของ

นักประพันธ์ผู้นี้ไ้เป็นจำนวนมากได้กล่าวถึงการที่โจเซฟ เคสเซล ใช้คำว่า contes เพื่อแสดงความเป็นสุนทรีย์ในงานเขียนชุดนี้โดยเขาได้กล่าวไว้ในคำนำตอนหนึ่งของหนังสือ contes ของโจเซฟ เคสเซลที่ใช้เป็นต้นฉบับว่า...Kessel utilise le terme générique « conte » pour désigner des textes qui relèvent, pour la plupart, de l'esthétique de la nouvelle.(Kessel, 2001, p.10) และเขายังกล่าวอีกด้วยว่ารูปแบบของเรื่องเล่าในวรรณกรรมขนาดสั้นระหว่างปี ค.ศ. 1926 ถึง ค.ศ. 1928 นั้นมีลักษณะโน้มเอียงในแบบเรื่องสั้นมากกว่าแบบนิทาน นอกจากนี้โครงเรื่องในวรรณกรรมยังได้จากแรงบันดาลใจในประสบการณ์ของการเดินทางผจญภัย จากการพบปะพูดคุยกับผู้คนเชื้อชาติต่างๆ กันทั่วโลกช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 (...Plus proches de la nouvelle que du conte merveilleux par leur facture, ces quinze récits brefs mêlent les souvenirs d'une jeunesse aventureuse aux relations orales recueillies lors d'un tour du monde effectué à la fin de la Première Guerre mondiale...)(Kessel, 2001) ดังนั้นเราจึงควรทำความเข้าใจกับต้นฉบับก่อนว่ามีนิทานแนวเทพนิยายหรือนิทานที่ให้คติสอนใจ แม้จะมีเรื่องสั้นบางเรื่องมีฉากมหัศจรรย์ (cadre merveilleux) ก็ตาม เช่นเรื่องสั้นเรื่อง ทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย (Plus fort que la mort) เพราะเจตนาของผู้แต่งนั้นก็เพื่อต้องการเยาะหยัน เหน็บแนมความไร้สาระของมนุษย์ (la satire de l'absurdité des hommes)มากกว่า นอกจากนี้ Alain Tassel ยังได้แสดงความเห็นไว้อีกด้วยว่า "...ตั้งแต่กลางปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นไป โจเซฟ เคสเซลก็ไม่ได้ใช้คำว่า « conte » ในผลงานเรื่องสั้นของเขาอีกเลย (Néanmoins, au milieu des années cinquante, il n'utilise plus que le terme « nouvelle » dans l'avant-propos des Cœurs purs et de La Nagaïka où il consigne ses réflexions sur ce genre littéraire.) (Kessel, 2001, p.10)

สำหรับความคิดเห็นของนักวิชาการฝ่ายไทยได้ให้ความหมายของคำว่า "นิทาน" คือ เหตุ การเล่าเรื่อง นิยาย และในพจนานุกรม ฉบับมติชน ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง "เรื่องเล่าสืบกันมา, เรื่องที่แต่งขึ้นมีเนื้อหารวบรวม มุ่งเนื้อหาสาระเพื่อการอบรมสั่งสอนหรือเพื่อความสนุกสนาน รสชาติ เรื่องเดิม" นอกจากนี้ ในเอกสารการสอนวิชาภาษาไทย (คติชนวิทยา) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประคอง นิมนานเหมินท์ ได้กล่าวว่า "...ดร.กึ่งแก้ว อุตถากร (นักวิชาการท่านหนึ่งผู้วิจัยงานในลักษณะนิทาน) ได้สำรวจพบว่า ในภาษาไทยนั้นใช้คำว่านิทานสำหรับเรื่องประเภทต่างๆ ทั้งที่เป็นนวนิยาย เรื่องสั้น บทความ เกิดความรู้ และประสบการณ์ ที่น่าสังเกตก็คือ เป็นงานเขียนที่มีลักษณะลีลาแบบกันเองทำนอง การเล่าด้วยวาจา ผู้เล่าอาจสอดแทรกอารมณ์และความคิดเห็นลงไปด้วย คำว่า "นิทาน" มีความหมายกว้างเหมือนคำว่า เทล (tale) ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายรวมได้ทั้งเรื่องราวของ

เหตุการณ์ที่เป็นจริงและเรื่องที่แต่งขึ้น ส่วนความหมายของคำว่า นิทาน ในลักษณะนิทานมหัศจรรย์ (le conte merveilleux) หรือนิทานสอนใจ (le conte didactique) นั้นเป็นความหมายของคำในแบบที่ใช้ในสาขาวิชาเฉพาะด้าน ได้แก่ วิชาคติชนวิทยา กล่าวคือ มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เช่น นิทานมหัศจรรย์ ดังเรื่อง ซินเดอเรลลา นิทานวีรบุรุษหรือเทพปกรณัม ดังเรื่องของวีรบุรุษเฮอคิวลิส หรือเทพเจ้าต่างๆ ของกรีก นิทานคติ (fable) เช่น นิทานอีสปซึ่งมีเจตนาเพื่อสอนจริยธรรมหรือคติธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (ประคอง นิมมานเหมินท์และคณะ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528, น. 58)

จากการค้นคว้าดังกล่าวข้างต้นผู้แปลเห็นว่าควรถ่ายทอดชื่อต้นฉบับว่า "เรื่องสั้น" จะเหมาะสมกว่าใช้คำว่า "นิทาน" อันเป็นการรักษาเจตนารมณ์ของผู้แต่งที่ต้องการรักษาสุนทรียภาพของคำว่า conte โดยมีความหมายเท่ากับ nouvelle หรือ "เรื่องสั้น"

1.1.2 แก่นเรื่อง นอกจากลักษณะของความเป็นเรื่องสั้นแล้ว ผลงานวรรณกรรมชุดนี้ของโจเซฟ เคสเซลยังมีแก่นเรื่องหรือสารัตถะ (thème) เดียว กล่าวคือ เสียดสี วิจารณ์สาระของมนุษย์ (le satire de l'absurdité des hommes) โดยผู้แต่งใช้กลวิธีการหักมุมในตอนจบของเรื่อง ซึ่งคำว่า แก่นเรื่องหรือสารัตถะ (thème) นั้น ศาสตราจารย์ คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาสได้ให้ความหมายไว้ คือ "...ทัศนะที่ผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงธรรมดาศรรมาติอย่างใดอย่างหนึ่ง (หรือหลายอย่าง) ของมนุษย์ (ชีวิตทัศน์) หรือทัศนะที่ผู้แต่งมองดูความเป็นไปในโลกมนุษย์ (โลกทัศน์) แล้วนำมาแสดงให้ประจักษ์แก่ผู้อ่านโดยใช้เนื้อเรื่องในวรรณคดีเป็นเครื่องมือสื่อสาร สารัตถะจึงเป็นจุดมุ่งหมายอันเป็นแก่นกลางของเรื่องหรือเป็นความคิดสำคัญของเรื่อง..." (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2546 น.107-108)

สารัตถะหรือแก่นเรื่อง (thème) ของเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่อง มีดังนี้

เรื่อง *นาวิกคนลากรถ* มีสารัตถะของเรื่องคือ การเหยียดผิว (le racisme) (Kessel, 2001, p.19)

เรื่อง *หน้ากากงาม* มีสารัตถะคือ อุปกรณ์ปริศนา (Kessel, 2001, p. 24)

เรื่อง *คำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย* มีสารัตถะคือ การแก้แค้น (Kessel, 2001, p.20)

เรื่อง *หลับไม่ลง* สารัตถะคือ ความรักเปลี่ยนเป็นความเกลียด (Kessel, 2001, p.19)

เรื่อง *ช่างพระเกศาของฮองเต้* สารัตถะคือ ความไม่แน่นอนของจิตใจมนุษย์

เรื่อง *วงไฟปริศน์* สารัตถะคือ อำนาจของคำพูด (Kessel, 2001, p.20)

เรื่อง *ทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย* สารัตถะคือ ความร้ายกาจของผู้หญิง

เรื่อง *แรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี้* สารัตถะคือ ความโกรธกับความกลัว

เรื่อง *วันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ* สารัตถะคือ อดีตที่โหดเหี้ยม

เรื่อง *คนรันทาที่ตาย* สารัตถะคือ *สัญชาตญาณเอาชีวิตรอด*

โจเซฟ เคสเซลได้ใช้เนื้อเรื่องในวรรณกรรมของตนเสียดสีมนุษย์ในสังคม แนวเรื่องมีความเป็นสากล และมีลักษณะเข้ากับทุกยุคทุกสมัย ในเรื่องสั้นแต่ละเรื่องผู้แต่งได้ใช้กลวิธีการเขียน ล้อเลียน ความเขลา และความไม่ถูกต้องของมนุษย์ในสังคมด้วยการหักมุมในตอนจบ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันหรือสมเพชในลักษณะความไร้สาระของมนุษย์ (l'absurdité des hommes) ความไร้สาระนี้เองที่นำตัวละครไปสู่ตอนจบที่ทำให้ผู้อ่านสลดใจหรือขบขัน อีกทั้งผู้แต่งยังได้แฝงนัยในการประณามความชั่วร้ายและความผิดพลาดของมนุษย์ รวมไปถึงการเสียดสีโดยอ้อม เช่น นำเรื่องในคัมภีร์ศาสนามาล้อเลียน

1.1.3. **ลักษณะความเป็นต่างแดน (l'exotisme)** หมายถึงการที่นักเขียนรับเอาความแปลกถิ่นในด้านต่างๆ มาใช้ ได้แก่ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านชาติพันธุ์มนุษย์ ด้านวัฒนธรรม การที่นักเขียนได้นำเอาลักษณะแปลกถิ่นมาใช้ในการเขียน อาจเป็นลักษณะแนวเทนิยายหรือตำนานซึ่งขัดแย้งกับลักษณะในสถานที่ที่นักเขียนผู้นั้นคุ้นเคย ในผลงานวรรณกรรมส่วนใหญ่ของโจเซฟ เคสเซล เขามักใช้ลักษณะต่างแดนในงานเขียนไม่ว่าจะเป็นนวนิยายหรือเรื่องสั้น ขอแยกพิจารณาปัจจัยที่แสดงความแปลกถิ่นหรือลักษณะต่างแดน ดังนี้

ก. จาก ลักษณะของฉากในเรื่องสั้นต่างๆ มีดังต่อไปนี้

- **ฉากที่เป็นธรรมชาติ** ได้แก่สภาพธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร เช่น ทิวทัศน์ ทะเล ภูเขา หุบโล่ง ป่าเปลี่ยว ฯลฯ รวมไปถึงการพรรณนาการตกแต่งภายในบ้านหรืออาคารต่าง ๆ
- **ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์** เช่น อาคารบ้านเรือน วัตถุข้าวของเครื่องใช้ที่มนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นและแวดล้อมตัวละครในเรื่อง
- **ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย** รวมไปถึงเวลาในอดีตหรือในอนาคต
- **ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร** หมายถึง สภาพแบบแผนหรือกิจวัตรในการดำเนินชีวิตของตัวละครต่างๆ ในเรื่อง รวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม
- **ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม** สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เช่น ศาสนา จารีตประเพณี ค่านิยม ศีลธรรม รวมไปถึงสภาพอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539 น.191-193)

เรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่องที่ใช้เป็นต้นฉบับของบทแปลนี้มีฉากของความแปลกถิ่นแทบทั้งสิ้น กล่าวคือ

เรื่องสั้นเรื่อง Naki le kourouma

ฉากของเรื่องเกิดในประเทศญี่ปุ่น ผู้เขียนได้บรรยายสถานที่ เครื่องแต่งกาย ลักษณะ และวิถีชีวิตของผู้คนที่มีลักษณะแปลกถิ่น เช่น วิธีการทักทายแบบตะวันออกที่แสดงความนอบน้อม และมีพิธีรีตองบนท้องถนน

ตัวอย่าง

Elle ne s'intéressait plus aux femmes serrées d'obis éclatants, ni au cliquetis menu des socques de bois sur le pavé, ni aux enfants attachés au dos de leurs mères, ni aux saluts cérémonieux décomposés dans les rues. (p.16)

ในตัวอย่างนี้ผู้เขียนได้บรรยายบรรยากาศของย่านต่างๆ ในเมืองโกเบระหว่างการเดินทางของหญิงอเมริกัน ดังนั้นฉากที่พรรณนาเมือง ผู้คน รวมไปถึงยานพาหนะที่ปรากฏเฉพาะท้องถิ่นนั้น จึงบ่งบอกถึงความเป็นต่างแดนอย่างชัดเจน

เรื่องสั้นเรื่อง Confessions d'Hawai

ฉากของเรื่องเกิดในมลรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีภูมิอากาศต่างจากส่วนอื่นของประเทศ กล่าวคือ มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มีแสงแดดตลอดทั้งปี รวมไปถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของฮาวายที่เป็นหมู่เกาะมีชาวพื้นเมืองคือชาวโพลินีเซียนอาศัยอยู่ตั้งแต่ดั้งเดิมและได้เข้าร่วมเป็นมลรัฐหนึ่งของสหรัฐอเมริกาหลังศตวรรษที่ 18 จึงเห็นร่องรอยของอารยธรรมของคนพื้นเมืองได้จากบทสนทนาของตัวละครอัลแลนที่พูดกับภรรยาว่า « J'enverrai le boy chasser les chanteurs. »(p.30) หรือ « La ville est loin et Tcheng n'est parti le chercher qu'à l'aube. »(p.32) ทั้งคำว่า boy และชื่อเฉพาะของบุคคลที่ชื่อ Tcheng นี้แสดงให้เห็นความแปลกถิ่น ชาติพันธุ์ของคนพื้นเมืองบ่งบอกร่องรอยของยุคอาณานิคมที่ยังคงหลงเหลืออยู่

นอกจากนี้ลักษณะภูมิศาสตร์ที่บรรยายในท้องเรื่องไม่ว่าจะเป็นพืชพรรณไม้ชนิดต่างๆ เช่น ต้นโอเลเวรา ต้นกล้วย แสดงความแปลกถิ่นได้อย่างชัดเจน

เรื่องสั้นเรื่อง Le barbier de l'empereur

เรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นตำนานที่เกิดขึ้นในประเทศจีน ผู้เขียนนำเสนอจากเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง คือ พระราชวังต้องห้ามแสดงความเชื่อของชาวจีน ที่เชื่อกันว่า ช่างตัดคือผู้สืบเชื้อสายมาจากเทพแห่งสวรรค์ และจารีตประเพณีที่ผู้ชายต้องไว้ผมเปีย จารีตประเพณีในการเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน เช่น การโขกศีรษะกับพื้นอันเป็นการถวายคำนับช่างตัด รวมถึงตำราทางโหราศาสตร์หรือ คัมภีร์อื่นทางตะวันออก

เรื่องสั้นเรื่อง Une partie de bridge

ฉากของเรื่องเกิดในแถบเทือกเขาร็อกกี ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดา สัตว์ที่อาศัยเฉพาะถิ่น ในภูมิประเทศที่ผู้เขียนกล่าวในเรื่อง คือ หมึกกริลลี (grizzlies)

เรื่องสั้นเรื่อง Plus forte que la mort

ฉากเป็นช่วงเวลาย้อนอดีต เป็นเรื่องในตำนาน โดยผู้แต่งได้นำเค้าโครงเรื่องจากในคัมภีร์ไบเบิลมาผูกเรื่องเป็นเรื่องสั้นกึ่งนิทานแนวเสียดสีเหน็บแนมพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งฉากที่เป็นสถานที่ผู้แต่งได้สร้างความแปลกถิ่นและบรรยากาศประวัติศาสตร์ให้กับผู้อ่านโดยใช้สถานที่ที่กล่าวในพระคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งก็คือ เขากิเลอาด (Galaad) ดินแดนเทือกเขาในปาเลสไตน์โบราณ อันเป็นจุดที่ยาโคบและลาบันซึ่งเป็นบุคคลในพระคัมภีร์ไบเบิลได้มาพบกันเป็นครั้งสุดท้าย

เรื่องสั้นเรื่อง La colère de Seu-Lan-Hi

ฉากเกิดขึ้นในกรุงวลาดิวอสต็อก ไซบีเรีย ผู้เล่าเรื่องบรรยายภาพใบกัทรไฟซึ่งเป็นตู้ขนส่งสินค้าและผู้โดยสารไปทั่วไซบีเรีย รวมไปถึงการบรรยายฉากของบ้านเมือง เช่น ชื่อถนน ได้แก่ ถนนสเวตลานสกายา (Svetlanskaya) (p.76) ชื่อเรียกคนขับรถสาธารณะที่ว่า izvostchiks (p.78) หรือแม้กระทั่ง ชื่อเรียกสิ่งของ ได้แก่ คำว่า ตีปลูชกา(tieplouchka) (ตู้สินค้า) (p.82)

เรื่องสั้นเรื่อง Le Réveillon du colonel Jerkof

พันเอกฌ็องคอฟตัวละครเอกของเรื่องได้รำลึกถึงสถานที่ต่างๆ ได้แก่ แม่น้ำเนววา (p.96) หรือเกาะต่างๆ (îles) (p.99) ที่อยู่ในแม่น้ำสายนี้ในกรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก

ข. ชื่อนุคคลในเรื่อง (le nom propre) ชื่อนุคคลในผลงานของโจเซฟ เคสเซลแสดงความแปลกถิ่นได้เป็นอย่างดี เช่น

ชื่อนุคคลที่เป็นชาวอเมริกัน เช่น แฮร์รี บรินเดอร์ (Harry Brinder) เจมส์ เออวิง (James Irving)

ชื่อตัวละครที่สื่อความหมายในภาษากลุ่มสลาฟ เช่น พันเอกแซร์ฌ มิคฮาอิลอวิช (Serge Mikhailovitch) หรือ มิตกา (Mitka)

ชื่อของคนตะวันออก เช่น นากิ (Naki) เซง (Cheng) เซเกียง (Tsé-Kiang) ซิว-ลาน-ฮี้ (Seu-Lan-Hi) เป็นต้น

ชื่อนุคคลในตำนาน เช่น เอลียาห์ (Elie) โซโลมอน (Solomon) ดังที่ Alain Tassel ได้เคยกล่าวไว้ในวรรณกรรมหลายเรื่องของโจเซฟ เคสเซล เขามักใช้ชื่อตัวละครสื่อความหมายในภาษากลุ่มสลาฟ หรือชื่อของคนตะวันออกเพื่อให้เกิดผลในความแปลกถิ่น (Tassel, 1997, p.137)

ค. การใช้คำพูดในภาษาต่างประเทศ ดังเช่น บทสนทนาของตัวละครในเรื่องวงไฟปริตซ์ ที่ตัวละครใช้คำอุทานเป็นภาษาอังกฤษในบางครั้ง เช่น คำว่า well (p.54), by Jove (p.58)

ความแปลกถิ่นนี้ยังเกี่ยวโยงไปถึงการที่ผู้แต่งทำให้งานเขียนของเขาเกิดสีสันแห่งท้องถิ่น (la couleur locale) ซึ่งผู้แปลจะขอล่าวโดยละเอียดต่อไปในหัวข้อการถ่ายทอด เรื่อง สีสันแห่งท้องถิ่นและสีสันแห่งประวัติศาสตร์

1.2 การวิเคราะห์ด้วยศาสตร์เรื่องเล่า

ศาสตร์เรื่องเล่า (la narratologie) เป็นการวิเคราะห์กลวิธีที่ผู้แต่งใช้ในการประกอบสร้างเรื่องเล่าเพื่อสื่อความหมายและก่อผลสุนทรีย์ตามที่ต้องการ การวิเคราะห์งานวรรณศิลป์ตามแนวศาสตร์แห่งเรื่องเล่าเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการสร้างงานแปลที่มีคุณภาพเพราะจะช่วยให้ผู้แปลเข้าใจและเข้าถึงวรรณศิลป์ที่ผู้ประพันธ์ใช้สร้างงานเขียนได้ครบถ้วนทุกแง่มุม ไม่ว่า

การดำเนินเรื่อง การประกอบสร้างตัวละคร เทคนิคการใช้มุมมองและเรื่องเล่า ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะทำให้ผู้แปลถ่ายทอดต้นฉบับและสร้างวรรณศิลป์แบบเดียวกันในบทแปล

สำหรับเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่องของโจเซฟ เคสเซลนี้มีการเล่าเรื่องที่ฉับไว รวดเร็ว มีชีวิตชีวา (Tassel, 1997, p.183) ผู้เล่ามุ่งเข้าสู่ประเด็นหลักโดยตรง มีแก่นเรื่องหรือความคิดหลักเพียงความคิดเดียว ทั้งปริศนาให้ผู้อ่านคิดต่อและสามารถสร้างผลกระทบทางจิตใจให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

1.2.1 การดำเนินเรื่อง เรื่องสั้นทุกเรื่องของโจเซฟ เคสเซล มีลักษณะการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาปฏิทิน (l'ordre chronologique) และมีความรวดเร็วฉับไว มักมีคำแสดงความเร็วของเวลา เช่น tout à coup, aussitôt, sur-le-champs, soudain เป็นต้น นอกจากนี้ในต้นฉบับ เรื่องสั้นส่วนใหญ่ใช้วิธีการเล่าเรื่องโดยให้ตัวละครใช้บทพูดเดียวในใจ (le monologue intérieur) แสดงกระแสสำนึกของตัวเอง (stream of consciousness) พรรณนาความคิดและความรู้สึกต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในจิตใจ เช่น เรื่องนากินคนลากรถ คำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย หลับไม่ลง หรือ คนรันทาที่ตาย เป็นต้น

1.2.2 ศิลปะการประกอบสร้างตัวละคร ตัวละคร คือ ภาพของมนุษย์ที่ผู้แต่งประกอบสร้างในเรื่องเล่าเพื่อให้มีบทบาทเป็นผู้กระทำเหตุการณ์ต่างๆ อาจแบ่งได้ดังนี้ (อิรวดี ไตลิ่งคะ, 2543, น.53)

ก. ตัวละครหลักหรือตัวละครเอก (major character)

ข. ตัวละครรอง (minor character)

โจเซฟ เคสเซล สร้างตัวละครให้มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ มีทั้งด้านมืดและด้านสว่าง สะท้อนความเป็นตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ ทั้งในแนวเรื่องที่มีลักษณะร่วมสมัย หรือในแนวตำนาน มีความเป็นสากล โดยผู้แต่งจะแฝงการเย้ยหยัน เสียดสี ลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ รวมไปถึงการสร้าง ความซับซ้อนกับพฤติกรรมของมนุษย์เหล่านั้นไว้ด้วย

การวิเคราะห์ตัวละครจะแยกพิจารณาตามลำดับของเรื่องสั้น ดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องที่ 1 นากินคนลากรถ

นากิ ตัวละครหลักของเรื่อง เป็นคนลากรถชาวญี่ปุ่น มีลักษณะอ่อนน้อม เจียมตัว ยอมรับสภาพและชะตากรรมของตนเองเช่นเดียวกับเพื่อนคนลากรถคนอื่นๆ ในฐานะที่เป็นชนชั้นใช้แรงงานเพื่อแลกกับเงินค่าโดยสารเพียงน้อยนิดมาประทังชีวิต

ตัวอย่าง

À quoi songeaient-ils, ses camarades et lui ? Nul n'aurait pu - à moins d'être de leur sang - pénétrer sous ces fronts lisses, lire au fond de ces yeux sombres et brillants, deviner l'intention du sourire qui parfois ridait ces lèvres fines sans qu'un muscle de la face bougeât. Étaient-ils las de leur métier de bêtes de trait ? L'acceptaient-ils avec la sérénité du sage ? Ou, simplement, ne pensaient-ils à rien, engourdis par le soleil d'été qui tombait d'aplomb sur leurs crânes rasés ? (p.12)

ตัวละครตัวนี้ยึดอาชีพคนลากรถมาเป็นเวลานานจนกระทั่งตนเองชราภาพ สังหารร่วงโรย โรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ดังที่ในต้นฉบับตอนหนึ่งกล่าวว่า

ตัวอย่าง

Il connaissait bien la rude pente qu'il gravissait joyeusement dans sa jeunesse. Mais ce jour-là, dès les premiers pas, il sentit avec accablement la charge de sa voiturette et l'étrangère lui parut plus lourde qu'un très gros marchand. (p.18)

นอกจากนี้เขายังแสดงความรับผิดชอบต่อน้ำที่เพื่อรักษาชีวิตของผู้โดยสารจนกระทั่งตนเองต้องพบจุดจบอย่างน่าอนาถ

ตัวอย่าง

Soudain, Naki se redressa à demi ; d'un mouvement désespéré, il fit voler sa voiture et dans un dernier sursaut de volonté s'étendit contre les roues qu'il bloqua de son corps. (p.20)

มิสอิฟเวอลีน ฟิลิปป์ ตัวละครรองของเรื่อง เป็น หญิงสาวชาวอเมริกัน มีลักษณะของความเป็นคนเหยียดผิว (racisme) สังเกตได้จากการใช้คำที่แสดงการแบ่งแยกเชื้อชาติ

ตัวอย่าง

Devant ces visages convulsés, ces prunelles brûlant d'une supplication forcenée, miss Evelyn Philipp eut un geste de dégoût. Car si elle méprisait avec une conviction ingénue toute peau qui n'était pas blanche, elle nourrissait une répulsion particulière pour les animaux à forme humaine qui traînaient les voyageurs à travers les villes japonaises (p.14)

คำที่ขีดเส้นใต้คือ “คนผิวสีหรือคนผิวเหลือง” แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของหญิงสาวผู้นี้ว่าชอบดูถูกเหยียดหยามคนที่มีผิวสี ที่เธอเห็นว่าเป็นคนป่าเถื่อน เป็นเหมือนสัตว์ที่อยู่ในคราบของมนุษย์ ดังที่ผู้เล่าที่มีได้ปรากฏตัวในเรื่องได้บรรยายความคิดของมิสอีฟเฟอวอลินที่มีต่อกลุ่มคนลากรถชาวญี่ปุ่นโดยกล่าวเปรียบเป็น “บุคคลครึ่งคนครึ่งม้า” (l'homme – cheval) (p.9) ซึ่งแฝงน้ำเสียงเยาะหยันอยู่ด้วย ผู้อ่านจะทราบนิสัยของตัวละครตัวนี้ทั้งทางบทบรรยายของผู้เล่าเรื่อง และจากกระแสนึกและมุมมองของหญิงอเมริกันผู้นี้

ตัวอย่าง

“...Mais elle ne pouvait admettre que ce Japonais de basse classe lui inspirât de la pitié. (p.20)

จากมุมมองของหญิงอเมริกันแล้วกลุ่มคนลากรถมีความหมายเหมือนสัตว์พาหนะเท่านั้น โดยการที่ผู้แต่งใช้คำอุปลักษณ์เปรียบคนลากรถทั้งหมดว่าเป็นเหมือนสัตว์ที่บรรทุกระบรดาผู้โดยสารไปทั่วญี่ปุ่น

ตัวอย่าง

elle nourrissait une répulsion particulière pour les animaux à forme humaine qui traînaient les voyageurs à travers les villes japonaises. (p.14)

เรื่องสั้นเรื่องที่ 2 หน้ากากงม

มาร์เซอลีน ตัวละครหลักของเรื่อง เธอมีจุดประสงค์ในการมางานแฟนซีสวมหน้ากากนี้เพื่อพบและทำความรู้จักกับชายที่ถูกใจ เป็นผู้หญิงที่มีจริตรู้จักโปรยเสน่ห์ให้แก่เพศตรงข้าม ทั้งด้วยคำพูดท่าทาง ดึงเห็นได้จากเสียงของผู้เล่า

ตัวอย่าง

Comme elle trouvait à son compagnon un charme très vif et qu'elle croyait avoir découvert dans cette loge l'aventure pour laquelle elle s'était longuement préparée, Marceline déploya la stratégie de sa séduction. Elle sut mettre en ses regards le feu tendre, en ses attitudes l'abandon réticent qu'il convient (p.26)

“เขา” หรือตัวละครชายที่ไม่มีชื่อเฉพาะ เป็นตัวละครรอง ใช้เพียงสรรพนามบุรุษที่ 3 เป็นคนฉลาดในการพูด ดังคำบรรยายที่แสดงความคิดเห็นของมาร์เซอลีนต่อตัวละครชายผู้นี้ที่ว่า

ตัวอย่าง

Mais il semblait à la jeune femme que, derrière cette amabilité prévenante et spirituelle, il y avait de la réserve, même de la froideur. (p.26)

ตัวละครตัวนี้มีบุคลิกที่ลึกลับ ไม่เปิดเผยตัวเองให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รู้ภูมิหลัง อาจด้วยชีวิตหรือเรื่องราวที่ซับซ้อน ที่ทำให้ตนเองมีหน้าตาอันอัปยศจนจึงจำต้องใช้อุปกรณ์ซ่อนเร้นใบหน้าที่แท้จริงของตนไว้

เรื่องสั้นเรื่องที่ 3 คำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

อีดิธ ตัวละครหลักฝ่ายหญิง เป็นบุคคลที่ศรัทธาในศาสนาเห็นได้จากฉากขณะที่เธอป่วยหนักเธอสวดมนต์ภาวนาเพื่อขอความเมตตาจากพระเจ้า

ตัวอย่าง

Épuisée par l'élan qu'elle avait mis dans sa prière, Edith pencha légèrement sa tête sur le côté. Ses bras, qu'elle avait tenus repliés sur la poitrine, se détendirent avec mollesse. (p.30)

อีดิธล้ามนึกผิดจากการออกใจสามีจึงได้สารภาพความผิดต่อเขา บุคลิกของอีดิธเป็นผู้ตาม โดยเฉพาะเมื่ออยู่กับอัลแลนที่เป็นนายเหนือหัวของทุก ๆ คนรวมทั้งตัวเธอเองด้วย

อัลแลน ตัวละครรอง ที่มีบทบาทสำคัญที่ช่วยเสริมบุคลิกของตัวละครหลักให้เด่นชัดขึ้น ทำให้ผู้อ่านเห็นความขัดแย้งของบุคลิกของทั้งสองคน โดยเห็นได้จากเสียงเล่าในมุมมองของอีดิธซึ่งบอกลักษณะทางกายภาพของรูปหน้าของอัลแลนที่แสดงถึงนิสัยใจคอด้วย

ตัวอย่าง

Mais tout en lui était construit avec tant de précision et de primitif équilibre qu'elle crut avoir vu son visage : front carré, nez de vautour, bouche ferme et dure, menton aigu.(p.32)

ข้อความข้างต้นถือเป็นการบ่งบอกนิสัยใจคอคนจากรูปหน้า อันเป็นศาสตร์ที่เรียกว่า Physiognomonie ในภาษาไทยคือตำราบนลักษณะหรือโหงวเฮ้ง จะเห็นได้ว่าตัวละครตัวนี้เป็นคนขกขวยประโยชน์ให้แก่ตนเองโดยไม่คิดถึงผู้ใดทั้งสิ้น วางอำนาจเหนือคนอื่น บงการทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของคนงานรวมถึงภรรยาตนเองด้วย เมื่อรู้ว่าภรรยานอกใจ จึงทำการแก้แค้นด้วยการแอบใส่ยาพิษให้เอดิธตามแบบอย่างของชาวเกาะฮาวายในการลงโทษภรรยาที่มีชู้

เรื่องสั้นเรื่องที่ 4 หลับไม่ลง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ผู้เล่าเรื่องไม่ได้เอ่ยชื่อของตัวละครหลักในเรื่องแต่ใช้เพียงแค่สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ “เขา”หรือ “//” ส่วนตัวละครรองผู้เล่าใช้สรรพนามว่า “หล่อน” หรือ “elle” “เขา”หรือ “//” ตัวละครหลักของเรื่อง มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ ที่มีกิเลสทั้งความรัก ความเกลียด เมื่อตนเองอยู่ในอารมณ์รัก ทุกสิ่งทุกอย่าง ดูสวยงามไปหมด ทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัวและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาวคนรัก แต่เมื่อตนเองต้องทนทุกข์ทรมานร่างกายโดยเฉพาะแขนที่ต้องแบก

รับน้ำหนักศีรษะของหญิงสาวตลอดทั้งคืน ความรักตนเองของฝ่ายชายก็มีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด

ตัวอย่าง

Par le jeu déformant des heures sans sommeil, la jeune femme lui paraissait un monstrueux fardeau, dont il devait, coûte que coûte, se débarrasser aussitôt le jour venu. (p.42)

“หล่อน” หรือ “elle” ซึ่งเป็นตัวละครรอง ปรากฏตัวในเรื่องโดยผ่านมุมมองของ “เขา” ใน 2 ช่วง ช่วงแรกเป็นช่วงที่ชายหนุ่มอยู่ในอารมณ์รัก ดังนั้นลักษณะของหญิงสาวจึงมีแต่ความงดงาม น่าทะนุถนอม และช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่อารมณ์ของชายผู้นี้ได้แปรเปลี่ยนเป็นความโกรธเกลียดเพราะน้ำหนักศีรษะของหญิงสาวทำให้เขารู้สึกเจ็บแขนจนทนไม่ไหว ฉะนั้นในช่วงหลังจึงเป็นช่วงที่ฝ่ายชายมองคู่รักสาวในแง่ร้ายตลอดเวลาอันเกิดจากอคติของเขาเช่น การที่เห็นหล่อนทำที่เป็นรักนวลสงวนตัวมากจนเกินไป เป็นต้น

ตัวอย่าง

Il se rappela les prudences excessives et les exigences qu'elle montrait et qui ne comptaient ni avec ses plaisirs ni avec ses obligations à lui. (p.40)

เรื่องสั้นเรื่องที่ 5 ช่างพระเกศาขององค์ฮ่องเต้

ฮ่องเต้เซ-เกียง ตัวละครหลักตัวนี้มีบุคลิกลักษณะเป็นคนตัดสินใจเร็ว หุนหันพลันแล่น มีนิสัยโลเล ไม่แน่นอน ไม่เคยพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ พระองค์ทรงรู้สึกเบื่อหน่ายความสุขสบายในชีวิต และต้องการตายจากโลกที่น่าเบื่อในความรู้สึกของตนเอง

ตัวอย่าง

Mais depuis son enfance, Tsé-Kiang avait connu ces plaisirs. Il s'en lassa. (p.44)

ตัวอย่าง

Et les choses devinrent très chères à l'empereur, les hommes très amis, les sourires féminins très douloureux. (p.48)

ในตัวอย่าง 2 ตัวอย่างข้างต้นจะเห็นลักษณะนิสัยโลเล ไม่แน่นอน ของตัวละครตัวนี้ เมื่อเซ-เกียงตัดสินใจจะจับชีวิตด้วยน้ำมือของช่างพระเกศา ก็รู้สึกยินดี แต่เมื่อเวลาผ่านไป ด้วยความรักชีวิตของตนเองจึงได้เปลี่ยนความคิด

लग-पु ตัวละครรอง เป็นช่างพระเกศาผู้ซื่อสัตย์ จงรักภักดี และยำเกรงกษัตริย์ของตนเองเหนือสิ่งอื่นใด

ตัวอย่าง

Le vieillard tremblait de la nuque aux orteils. Il ouvrit la bouche pour une protestation, mais, sous le regard implacable de Tsé-Kiang, il écrasa son front contre le plancher et murmura :

- Le désir du Fils du Ciel sera satisfait. (p.46)

เรื่องสั้นเรื่องที่ 6 วงไฟปริศน์

แฮรี บรินเดอร์ ตัวละครหลักของเรื่อง เป็นชายหนุ่มผู้ได้รับมรดกมหาศาลจากลุง จัดเป็นบุคคลในวงสังคมชั้นผู้มีอันจะกิน ลักษณะนิสัยของตัวละครตัวนี้เป็นคนตื่นตระหนกง่าย เป็นคนหนุ่มใจร้อน อารมณ์แรง ชอบคุยโวซึ่งบุคลิกลักษณะแบบสุดท้ายนี้เห็นได้จากบทเจรจาในคำพูดของเขาที่ว่า

ตัวอย่าง

Le vieil homme sait que je ne crains ni les ours, ni rien, ni personne. (p.54)

หรือการที่เขามีลักษณะชอบเสียดสีแม้ตนเองจะอยู่ในอาการปางตาย

ตัวอย่าง

Damnés garçons, vous m'avez bien fait peur. (p.62)

เออวิง เป็นตัวละครรอง เออวิงเป็นเพื่อนคนหนึ่งของบรินเดอร์เป็นผู้ทำให้เรื่องราวขมวดปมจนไปสู่จุดวิกฤติ เออวิงมีลักษณะนิสัยชอบเล่นตลกคะนอง เห็นการแก่งแย่งเพื่อนเป็นเรื่องสนุก ดังในเสียงเล่าจากมุมมองของผู้เล่าสัพพัญญูที่ว่า

ตัวอย่าง

Irving semblait avoir abandonné ses étranges investigations. Mais le bruit d'un faible ronflement ranima soudain ses traits. Son regard se porta vers la couchette où dormait Brinder, puis glissa vers le lustre d'albâtre. (p.56)

ส่วนตัวละครรองตัวอื่นๆ อีก 3 คน ได้แก่ เฟรด มอร์ตัน จอร์จ ดันบาร์ และรัตต์ นั้น เป็นเพียงตัวละครรองที่มาเสริมให้เห็นบทบาทของตัวละครหลักคือแฮร์รี บรินเดอร์เด่นชัดขึ้นเท่านั้น

เรื่องสั้นเรื่องที่ 7 ทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ดาเนียล ตัวละครหลักในเรื่องสั้นเรื่องนี้คือ เทพแห่งความตายที่จุติมาเป็นชายหนุ่มรูปงามเพื่อหักล้างคำกล่าวของกษัตริย์โซโลมอน เมื่อเป็นมนุษย์เขามีนิสัยอ่อนโยน กลัวภรรยาไม่ต้องการมีปากเสียงกับหล่อน เมื่อเขาได้ภรรยาที่มีบุคลิกแข็งกระด้างเช่นมีราห์ที่เอาแต่ตีโพยตีพาย ทำให้เขามีแต่ความทุกข์ในชีวิตครอบครัวตลอดเวลา

ตัวอย่าง

Et Daniel tremblait, car il savait combien l'ange aux ailes de deuil est prompt à répondre aux paroles imprudentes.(p.70)

มีราห์ เป็นตัวละครรอง ภรรยาของดาเนียล มีบุคลิกแบบผู้หญิงชาวบ้านทั่วไปที่ชอบอิจฉาริษยาคนอื่นที่ดีกว่าตน เช่นอิจฉาริษยาในความเย้ายวนของสามี เป็นต้น เป็นคนปากร้าย มีนิสัยชอบพึมพาย บ่นคร่ำครวญ ไม่เคยพอใจในชีวิตที่ตนเองมีอยู่

ตัวอย่าง

Mais bientôt rien ne put contenter Myrrah. Les plus magnifiques présents lui semblaient sans valeur auprès de ceux que recevaient les autres femmes. Elle accusa son mari de laderie et de mauvais goût. De cette bouche divine, les plus cruels sortaient. Elle accueillit les caresses de Daniel avec lassitudes. (p.68)

เรื่องสั้นเรื่องที่ 8 แรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี้

ชีว-ลาน-ฮี้ บุคลิกของตัวละครหลักตัวนี้เป็นบุคคลที่รู้คุณคน รักพวกพ้องและเป็นเดือดเป็นแค้นแทนเพื่อนที่เคยตกกระทำลำบากมาด้วยกัน ตัดสินใจเด็ดขาด แต่ในที่สุด ก็ยอมพ่ายแพ้ต่อความกลัวล้มเลิกความตั้งใจเดิมที่ต้องการแก้แค้นเสีย

ตัวอย่าง

Il pensait aussi qu'il lui avait fallu une protection divine pour être devenu si riche, alors qu'ils étaient partis ensemble de Chine, tous deux misérables coolies, affolés de faim, espérant trouver à Vladivostok un peu plus de travail pour leurs échines de bêtes de somme.(p.76)

ลี-เย็ง ซึ่งเป็นตัวละครรอง เขาเป็นเพื่อนของชีว-ลาน-ฮี้ที่เคยทุกข์ยากมาด้วยกัน และเจริญรุ่งเรืองในอาชีพการงาน แต่ก็ได้ทอดทิ้งเพื่อนเช่นชีว-ลาน-ฮี้ ทำให้เพื่อนผู้นี้สำนึกในบุญคุณและเห็ดทูนลี-เย็งตั้งพระเจ้าในฐานะผู้มีพระคุณของเขาเป็นอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง

Mais les coups qui étaient la vie quotidienne devenaient monstrueux lorsqu'ils tombaient sur son vieil ami, son bienfaiteur, un peu son Dieu. (p.80)

เรื่องสั้นเรื่องที่ 9 วันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

เมอคอฟ ตัวละครหลักของเรื่อง อดีตนายพันเอกจากรัสเซียสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นผู้อพยพมาอยู่ปารีส เนื่องจากเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศรัสเซีย ลักษณะของ

ตัวละครตัวนี้เป็นบุคคลที่โหยหาอดีตเมื่อครั้งที่ตนเองยังรุ่งเรืองอยู่ เมื่อต้องมาอยู่อย่างอัตคัดในต่างแดนจึงทำให้เขารู้สึกหม่นหมอง เศร้าสร้อย ดังจะเห็นได้จากฉากกระแสรำลึกของเขา

ตัวอย่าง

Il lui sembla que son cœur s'alourdissait. La joie des autres et cet air de fête qui embellit les plus humbles visages lui rendaient tout à coup plus cruelles et comme neuves sa misère, sa tristesse, sa solitude... (p.92)

มิตกา วณิพกชาวยิปซี เป็นเพียงตัวละครรองที่มาสนับสนุนบทบาทของตัวละครหลักให้เด่นขึ้นเท่านั้น

เรื่องสั้นเรื่องที่ 10 คนรันทาย

แปแรง ตัวละครหลัก เป็นชายหนุ่มผู้มีการศึกษาสูง มีนิสัยโอบอ้อมอารี เป็นคนที่เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย รักการผจญภัย มักชอบเก็บตัว ดังเห็นได้จากการพรรณนาบุคลิกของตัวละครตัวนี้

ตัวอย่าง

A la section, on l'avait vite pris en amitié bien qu'il fût relativement nouveau, et qu'il se tint toujours à l'écart. Mais il cédait sa ration de vin , il offrait largement des cigarettes, il était le premier pour les « coups durs » et les camarades avaient passé sur isolement qui d'ordinaire choque les âmes simples et qu'elles prennent volontiers pour de l'orgueil.(p.100)

1.3 เทคนิคการเล่าเรื่อง แบ่งออกเป็น

1.3.1 เสียงของผู้เล่าเรื่อง (voix narrative)

เป็นการสังเกตว่าผู้เล่าเรื่องคือใคร เสียงของผู้เล่าที่ทำหน้าที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลต่อการแปล จึงต้องทราบให้ได้ว่าเสียงเล่าเรื่องที่ได้ยินเป็นเสียงพูดประเภทใดเพื่อที่จะได้มีผลเท่าเทียมกับต้นฉบับ

อนึ่ง การศึกษาเรื่องเสียงเล่าที่ต่างจากเรื่องมุมมองซึ่งจะได้กล่าวต่อไปเนื่องจากว่า การศึกษามุมมองคือ การตอบคำถามว่า ใครเป็นผู้เห็น และการศึกษาเสียงเล่าคือการตอบคำถามว่า ใครเป็นผู้เล่าเรื่อง (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2545, น. 66)

เสียงของผู้เล่าสามารถแยกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

ก. **ผู้เล่าที่ปรากฏตัวในเรื่อง (le narrateur présent)** คือ ผู้เล่าที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ด้วย เล่าโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ผู้เล่าประเภทนี้อีกลักษณะหนึ่ง เป็น le narrateur personnage คือผู้เล่าที่ทำหน้าที่เป็นตัวละครในเรื่องที่มีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครตัวอื่น นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการดำเนินเรื่องในเรื่องเล่าด้วย ผู้เล่าประเภทนี้จะถ่ายทอดได้เฉพาะสิ่งที่ตนพบเห็นมา

ข. **ผู้เล่าที่ไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่อง (le narrateur absent ou caché)** ทำหน้าที่ในการเล่าเพียงอย่างเดียว ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 โดยมากเล่าแบบเป็นกลาง บางครั้งจะสอดแทรกความคิดเห็นทั่วไป (commentaire) หรือความคิดเห็นส่วนตัว (jugement) เข้าไปด้วย อนึ่ง เสียงเล่าเรื่องของผู้เล่าที่ได้ปรากฏตัวในเรื่องเป็นผู้พูดมีขอบเขตกว้างขวางกว่าคำพูดของตัวละคร กล่าวคือ คำพูดของตัวละครจะอยู่ในกระแสของคำพูดของผู้เล่าเรื่องด้วย

ในกรณีของรวมเรื่องสั้นของโจเซฟ เคสเซลถือได้ว่าเข้ากับข้อ ข. กล่าวคือ ผู้เล่าที่ไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่อง โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ในการเล่าเรื่อง เราสามารถแยกวิเคราะห์เรื่องสั้นแต่ละเรื่องดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องนาวิกคนลากรร

ตัวอย่าง

Miss Evelyn regardait distraitement couler autour d'elle la vie de Kobe. Elle ne s'intéressait plus aux femmes serrées d'obis éclatants, ni au cliquetis menu des socques de bois sur le pavé, ni aux enfants attachés au dos de leurs mères, ni aux saluts cérémonieux décomposés dans les rues. (p.16)

ในข้อความที่ยกมาเป็นเสียงเล่าที่ไม่ปรากฏตัวในเรื่อง ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ประเมินความคิดเห็นของตนต่อตัวละครในเรื่อง

เรื่องสั้นเรื่องหน้ากวางาม

ตัวอย่าง

La jeune femme, qui rêvait d'une rencontre plus raffinée, regretta presque d'avoir quitté son vieil ami, aimable et discret. Elle ouvrit la porte d'une loge qui paraissait vide pour se reposer un peu. Il y faisait obscur, frais. (p.24)

เสียงเล่าเรื่องในเรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ประเมินความรู้สึกของตัวละครคือมารเซอลีนได้ว่าเกือบจะเสียใจที่คลาดกับเพื่อนชายที่มาด้วยกันและพลัดหลง แต่เมื่อเข้ามาในส่วนที่นั่นพิเศษหล่อนก็ไม่รู้สึกเช่นนั้นอีกต่อไป

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

La faiblesse qui amollissait son jeune corps détendait sa répugnance pour Allan, attendrissait son âme. Un remords s'éveilla en elle, aussitôt chassé, mais qui lui donna le désir de contempler avec plus d'indulgence le visage qu'elle n'aimait plus. (p.34)

เสียงเล่าเรื่องในบริบทนี้เป็นเสียงเล่าที่ไม่ได้ปรากฏตัวและใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ประเมินความรู้สึกของเอดิธที่รังเกียจ ขยะแขยงอัลแลนนั่นได้ค่อยลดน้อยลงอันเนื่องมาจากจิตใจของเธอจดจ่ออยู่กับสภาพร่างกายที่อ่อนแอ

เรื่องสั้นเรื่อง หลับไม่ลง

ตัวอย่าง

Cela lui fit sentir la tête légère que son bras soutenait et la présence de la jeune femme qu'il avait oubliée en sa rêverie lui fut plus chère. Il tâcha de discerner les traits de son visage, mais l'ombre le couvrait d'une résille opaque et donnait à sa beauté la magnificence d'un secret. (p.38)

เสียงเล่าเรื่องนี้เป็นเสียงเล่าที่ไม่ปรากฏตัวด้วยเช่นกัน ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ในการเล่าและแสดงความคิดเห็นประเมินความรู้สึกของตัวละครฝ่ายชายที่มีต่อคู่รักสาวขณะที่กำลังหลับอยู่

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ่องเต้

ตัวอย่าง

Et des images funèbres le visitèrent. Lentement, le désir de la mort vint à Tsé-Kiang, mais il n'avait pas le courage d'y goûter lui-même. (p.44)

เสียงเล่าจากตัวอย่างนี้เป็นเสียงเล่าที่ไม่ปรากฏตัว ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 สามารถประเมินความรู้สึกของตัวละครคือ ฮ่องเต้ผู้อยากจะตาย แต่ยังไม่มีความกล้าพอที่จะลงมือจัดการด้วยตัวเอง

เรื่องสั้นเรื่องวงไฟปริศนา

ตัวอย่าง

La fatigue commençait à détendre les jeunes visages courbes sur la table et Irving semblait avoir abandonné ses étranges investigations. (p.56)

ตามตัวอย่างผู้เล่าไม่ปรากฏตัวในเรื่อง ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 สามารถประเมินความคิดของตัวละครคือ เออิวิง ได้

เรื่องสั้นเรื่อง ทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ตัวอย่าง

Ce fut la première fois que le jeune devin regretta le don que son père lui avait accordé. Il savait mieux que personne que tout est dans la main de Jehovah et que rien ne peut guérir un malade au chevet duquel veille l'Ange de la Mort. Aussi tremblait-il en pénétrant dans la chambre de la princesse. (p.74)

เสียงของผู้เล่าเรื่องข้างต้นเป็นเสียงเล่าแบบไม่ปรากฏตัว ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 สามารถประเมินความรู้สึกในของตัวละครคือ เอลียาห์ (Élie) ในขณะนั้นได้ว่ารู้สึกเสียใจในพรที่บิดาให้แก่เขาไว้

เรื่องสั้นเรื่องแรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

...Mais les coups qui étaient sa vie quotidienne devenaient monstrueux lorsqu'ils tombaient sur son vieil ami, son bienfaiteur, un peu son Dieu. (p.80)

จากตัวอย่างเป็นเสียงเล่าที่ไม่ปรากฏตัวเช่นกันและใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 โดยประเมินความรู้สึกเจ็บแค้นของชีว-ลาน-ฮี ที่ลิ-เย็งผู้เป็นทั้งเพื่อนรัก และผู้มีพระคุณได้ถูกทำร้าย ซึ่งเป็นสิ่งที่หนักหนาสาหัสยิ่งกว่าที่เคยเกิดกับเขาในชีวิตประจำวันเสียอีก

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

Il lui sembla que son cœur s'alourdissait. La joie des autres et cet air de fête qui embellit les plus humbles visages lui rendaient tout à coup plus cruelles et comme neuves sa misère, sa tristesse, sa solitude... (p.92)

ในบริบทของตัวอย่างข้างต้นเป็นเสียงเล่าที่ผู้เล่าไม่ปรากฏตัว ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ประเมินความทุกข์ ความรู้สึกโดดเดี่ยว ความเหนื่อยล้าทางจิตใจของเมอคอฟที่เห็นผู้คนรอบข้างมีความสุขในบรรยากาศของวันคริสต์มาสอีฟ

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาย

ตัวอย่าง

L'officier n'insista pas. Mais depuis lors quand il rencontrait Perrin un indéfinissable malaise le prenait comme devant un condamné. (หน้า 102)

ตัวอย่างที่ยกมาผู้เล่าไม่ปรากฏตัว ใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 สามารถประเมินความรู้สึกของผู้บังคับบัญชาที่รู้สึกกลัวในบุคลิกของแปร์แรงเวลาที่เขาได้อยู่ใกล้พลทหารผู้นี้

จากตัวอย่างเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่องของโจเซฟ เคสเซลที่ยกมาเห็นได้ว่าเทคนิคการใช้เสียงเล่าเรื่องไม่ว่าจะเป็นส่วนที่ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้พูดหรือส่วนที่ตัวละครในเรื่องเป็นผู้พูด จะให้ผลเชิงสุนทรียะทางวรรณกรรมที่แตกต่างกัน

1.3.2 การใช้มุมมอง (focalisation)

หมายถึง กลวิธีการเล่าเรื่องของผู้เล่าที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เล่า หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสังเกตว่าเรื่องเล่านี้มีการเล่าเหตุการณ์โดยทัศนะของใคร กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นตำแหน่งแห่งที่ของการรับรู้หรือการคิด ซึ่งควบคุมการนำเสนอสถานการณ์และเหตุการณ์ในเรื่องเล่า การศึกษาเรื่องมุมมองนี้ถือเป็นการศึกษาภายในตัวบท มุ่งศึกษาถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในตัวบทและกลวิธีการเขียน มุมมองแต่ละประเภทอาจนำมาผสมผสานกันได้ อาจมีการใช้มุมมองของผู้เล่าแบบต่างๆ ในวรรณกรรมเรื่องเดียวกัน

อนึ่ง กลุ่มโครงสร้างนิยมของฝรั่งเศสได้ใช้คำว่า focalisation แทนคำว่า point de vue เมื่อพูดถึงเรื่องมุมมอง เพราะมีความหมายไม่จำกัดเฉพาะการมองเห็นอย่างเดียว แต่ครอบคลุมไปถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมด้วย นักวิจารณ์วรรณกรรมชาวฝรั่งเศสในกลุ่มนี้ที่ชื่อ Gérard Genette จึงได้บัญญัติคำว่า "focalisation" เพื่อให้หมายความรวมถึงการเห็น ความคิด การรับรู้ และความรู้สึกของตัวละครหรือผู้เล่าเรื่อง (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2545 น.69)

ลักษณะของมุมมองในศาสตร์แห่งเรื่องเล่า (narratologie) มีดังนี้ คือ

1.3.2.1 มุมมองแบบสัพพัญญู (omniscience) หมายถึงการที่ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้รู้เรื่องทั้งหมดเปรียบเสมือนพระเจ้าที่ล่วงรู้ถึงทุกสิ่งทุกอย่าง มุมมองแบบผู้รู้แจ้งนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นมุมมองศูนย์ (focalisation zéro) ซึ่งเป็นลักษณะที่ผู้เล่ามิได้มองเหตุการณ์ด้วยสายตาหรือความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง เป็นผู้เล่าเรื่องที่อยู่นอกห้องเรื่อง ผู้เล่าเรื่องในลักษณะนี้เล่าเรื่องแทนผู้ประพันธ์ จึงมองเห็นเหตุการณ์ทุกอย่างไม่ว่าจะเกิดขึ้นที่ไหน รู้จักตัวละครทุกตัวทั้งลักษณะ รูปร่างหน้าตา นิสัยในอดีต รวมทั้งหยั่งรู้ไปถึงความคิดความรู้สึกเสมือนนั่งอยู่ในจิตใจของตัวละครเหล่านั้น นอกจากนี้ ผู้เล่าเรื่องยังสามารถตัดสินและประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ได้อีกด้วย

1.3.2.2 มุมมองจำกัดโฟกัส (focalisation) มุมมองแบบนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

ก. มุมมองแบบจำกัดโฟกัสจากภายใน (focalisation interne) หมายถึง การที่ผู้เล่าเรื่องถูกจำกัดขอบเขตของความเป็นผู้รู้ทุกอย่างอยู่ที่ตัวละครตัวเดียวแทนที่จะรู้ทั้งหมด ฉะนั้นเรื่องเล่าจึงมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวละครตัวเดียวที่ผู้เล่าเรื่องสามารถเข้าไปรับรู้แต่เฉพาะความคิดและจิตใจของตัวละครตัวนั้น

ข. มุมมองแบบจำกัดโฟกัสจากภายนอก (focalisation externe) หมายถึง การที่ผู้เล่าเรื่องทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์อยู่ห่างๆ และถ่ายทอดเหตุการณ์ทั้งหมดโดยไม่มี การสอดแทรกความคิดเห็น ไม่เสนอการตีความเหตุการณ์หรือความบางอย่างในเรื่อง สถานะของ ผู้เล่าเปรียบเหมือนกล้องถ่ายรูปที่ทำได้เฉพาะบันทึกและถ่ายทอดเหตุการณ์ตามที่เห็นและไม่อาจ เข้าไปนั่งอยู่ในความคิดและจิตใจของตัวละครได้ ฉะนั้น การเสนอเรื่องในลักษณะนี้ผู้เล่าจะ บรรยายสิ่งที่สามารถเห็นและได้ยินเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายได้ว่าตัวละครแต่ละตัวคิดหรือรู้สึก อย่างไร

จากหลักเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของมุมมอง เมื่อพิจารณาในกรณีของรวมเรื่อง สั้นของโจเซฟ เคสเซลเห็นได้ว่าผู้เล่าล่วงรู้ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ของตัวละครทุกตัว ในทุกๆ สถานการณ์ของเรื่อง จึงถือได้ว่าเข้ากับมุมมองประเภท 3.2.1 กล่าวคือมุมมองของผู้เล่าผู้รู้แจ้ง หรือสัพพัญญู (focalisation omniscient) พิจารณาโดยลำดับ ดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องที่ 1 นากินลากรร

ตัวอย่าง

Elle eut même la tentation de décevoir cette troupe hurlante et de ne prendre aucun des coureurs qui s'agitaient autour d'elle. Mais il était près de midi ; une chaleur humide glissait en nappes suffocantes du ciel presque blanc ; une poussière lourde et molle couvrait les rues. Les *kouroumas* étaient indispensables. (p.14)

จากตัวอย่างนี้เห็นได้ว่าผู้เล่ามิได้ปรากฏตัวในเรื่องเล่า อีกทั้งล่วงรู้ความในใจของตัวละครทุกตัว เป็นมุมมองสัพพัญญู ในบริบทนี้ผู้เล่ารู้ถึงความรู้สึกภายในใจของหญิงอเมริกันที่ถูกรุหยาบคายคนลากรรญี่ปุ่น ในสายตาของหล่อนกลุ่มคนลากรรกลุ่มนี้เป็นเหมือนพวกสัตว์พาหนะที่จะนำตนไปสู่จุดหมาย

เรื่องสั้นเรื่องที่ 2 หน้ากากงม

ตัวอย่าง

Marceline s'était fait conduire au bal par un vieil ami qu'elle avait aussitôt – et consciencieusement – perdu. D'un naturel facile, il s'était d'ailleurs prêté de fort bonne grâce à cet abandon. (p.24)

ในบริบทนี้เป็นมุมมองแบบสัพพัญญูผู้เล่ารู้ที่มาที่ไปของมาร์เซลีนในการมางานเต้นรำครั้งนี้ และยังล่วงรู้ไปถึงความในใจของเธออีกด้วยว่าการจงใจพลัดหลงกับเพื่อนที่มาด้วยกัน นอกจากนั้นยังคิดต่อไปอีกว่าการหลงกันคงไม่ร้ายแรงสำหรับเพื่อนเก่าคนนี้ของเธอ และเขาคงจะหาแขกคนอื่นในงานเป็นเพื่อนคุยแทนเธอได้ จึงเป็นมุมมองสัพพัญญู

เรื่องสั้นเรื่องที่ 3 คำสารภาพแห่งเกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

Que de fois, appuyée au rebord de la baie lumineuse, Edith avait senti, à ce spectacle, un vague effroi la pénétrer ! (p.32)

ในประโยคนี้เป็นมุมมองแบบสัพพัญญู ผู้เล่ารู้ความในใจของเอดิธ สังเกตได้จากคำกริยา “รู้สึก” หรือ “sentir” รู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกหวั่นเกรงที่ตัวละครเอกหญิงผู้นี้มีอยู่ในใจ

เรื่องสั้นเรื่องที่ 4 หลับไม่ลง

ตัวอย่าง

Il songea que son commerce avec la jeune femme n'avait point tout le charme qu'il en avait espéré. Il se rappela les prudences excessives et les exigences qu'elle montrait et qui ne comptaient ni avec ses plaisirs ni avec ses obligations à lui. (p.40)

ในบริบทของเรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นมุมมองแบบสัพพัญญู โดยเนื้อเรื่องเน้นไปที่กระแสความคิด (stream of consciousness) ของฝ่ายชายซึ่งยังไม่หลับ

เรื่องสั้นเรื่องที่ 5 ช่างพระเกศาขององค์ฮ่องเต้

ตัวอย่าง

...Et des images funèbres le visitèrent. Lentement, le désir de la mort vint à Tsé-Kiang, mais il n'avait pas le courage d'y goûter lui-même. (p.44)

มุมมองในเรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นมุมมองแบบสัพพัญญู ได้รับความเข้าใจของตัวละครทุกตัว ทั้งความคิดของฮ่องเต้เซ-เกียงและช่างพระเกศา ในตัวอย่างเป็นมุมมองของฮ่องเต้ที่ทรงเปื้อน หน่ายทุกสิ่งรอบตัวของพระองค์ และรู้ไปถึงว่าพระองค์ต้องการจบชีวิตที่น่าเบื่อหน่ายนี้เสีย

เรื่องสั้นเรื่องที่ 6 วงไฟปริศน์

ตัวอย่าง

Ses yeux erraient à travers l'immense pièce comme à la recherche d'une indication secrète. (p.56)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นมุมมองแบบสัพพัญญูที่ล่วงรู้ความคิดของตัวละครทุกตัวในเรื่อง รู้ความคิดของเออวิงที่ต้องการหาเรื่องสนุกๆ มาเล่นตลกในหมู่เพื่อนๆ

เรื่องสั้นเรื่องที่ 7 ทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ตัวอย่าง

Chaque geste de Daniel l'exaspérait. Les larmes, les glapissements, les injures emplissaient la maison. Il n'osait plus manger, sourire, respirer. (p.70)

ในบริบทนี้เห็นได้ว่าเป็นมุมมองของผู้เล่าสัพพัญญูที่ รู้ความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตัวละครของทั้งดาเนียลหรือมีราห์

เรื่องสั้นเรื่องที่ 8 แรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

A ce moment, un appel sourd siffla à ses oreilles. Il ne voulut pas l'entendre, mais l'autre se renouvela, insistant, sinistre. Comme il hésitait, une ombre le frôla, une masse métallique tomba à ses pieds et le petit de Li-Yeng s'enfuit à toutes jambes. (p.86)

ในบริบทจากตัวอย่างเป็นมุมมองสัพพัญญูที่ล่วงรู้ความคิดของชีว-ลาน-ฮี ที่ไม่ต้องการได้ยินเสียงดังอื้ออึง มุมมองที่รู้ไปถึงความรู้สึกกลังเลในการแก้แค้นของตัวละครตัวนี้

เรื่องสั้นเรื่องที่ 9 วันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

Une colère souleva Serge Mikhaïlovich contre sa propre naïveté. Comment avait-il pu croire que, après des réveillons pareils, il trouverait quelque plaisir à une fête mesurée ? (p.96)

ในตัวอย่างนี้เป็นมุมมองแบบสัพพัญญูหรือผู้รู้แจ้งที่รู้เข้าใจไปถึงความคิดของเมอคอฟ เมื่อพบกับมิดทาวนิชที่ตนเองเคยรู้จักมาก่อนเมื่ออยู่ที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก

เรื่องสั้นเรื่องที่ 10 คนรันทาที่ตาย

ตัวอย่าง

Avec dégoût il subissait l'étreinte humide et visqueuse qui montait jusqu'à son buste. (p.106)

จากบริบทนี้เป็นมุมมองสัพพัญญู หยั่งรู้จิตใจของตัวละคร รู้ไปถึงความรู้สึกขยะแขยงของแปแรงขณะที่ตนเองถูกโคลนดูดไปจนถึงลำตัวท่อนบนแล้วในแม่น้ำซอมม์

1.3.3 การถ่ายทอดคำพูดของตัวละคร (paroles des personnages)

เป็นวิธีการหนึ่งในการให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านเพื่อให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ แบ่งออกได้เป็น

1.3.3.1 การนำเสนอคำพูดโดยตรงผ่านบทสนทนา (discours direct)

เป็นการนำเสนอเรื่องราวผ่านบทสนทนาที่ตัวละครคุยกัน ทำให้ผู้อ่านทราบข้อมูล และเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านคำพูดโดยตรง และอาจทำให้ผู้อ่านสามารถอนุมานนิสัยหรือความคิดเห็นส่วนตัวของตัวละครตัวนั้นได้

เรื่องสั้นเรื่องทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

- Je ne veux pas, toi qui fus la consolation de ces années maudites, te laisser désarmé dans la vie. Tu seras un grand médecin. (p.72)

ประโยคดังกล่าวเป็นคำพูดของดาเนียลสั่งเสียลูกชายก่อนจะกลับไปเป็นเทพแห่งความตายเหมือนเดิม

เรื่องสั้นเรื่อง แรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

- Fais-le à la fin du mois pendant leur nuit de fête, tu sais ? Ce sera plus facile... (p.82)

คำพูดนี้เป็นคำพูดที่ลี-แย็งพูดกับชีว-ลาน-ฮี ถึงกำหนดการแก้แค้นศัตรูของพวกเขา

ต้นฉบับ

- ตัวอย่างนี้เป็นคำพูดที่ฉวนพิทชาวบิซซีชื่อมิตกาพูดกับเมอคอฟโดยใช้ชื่อเรียกตำแหน่งที่ทรงเกียรติในอดีตขณะที่เมอคอฟยังเป็นนายทหารอยู่ที่รัสเซีย

คือ การที่ผู้เล่าเรื่องนำเอาคำพูดของตัวละครมาถ่ายทอดให้ผู้อ่านฟังโดยปรับเปลี่ยนไวยากรณ์ แทนที่จะเป็นคำพูดของตัวละครตัวนั้นแต่ใช้เป็นคำพูดของผู้เล่าเรื่อง เช่น เปลี่ยนสรรพนาม เปลี่ยนกาล เปลี่ยนคำบอกเวลา เป็นต้น การเสนอคำพูดในรูปแบบนี้ผู้อ่านจะได้ยินเสียงของผู้เล่าเรื่อง แทนที่จะเป็นเสียงของตัวละคร (คือ *discours indirect* ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของ *discours rapporté* นั่นเอง)

ต้นฉบับ

จากตัวอย่างเดิมเป็นคำพูดของมีราห์ที่บอก ดาเนียล ผู้เป็นสามีว่านางตั้งครรภ์แล้ว และผู้เล่าเรื่องนำมาถ่ายทอดอีกครั้งในรูปของประโยค *discours indirect*

2.2.3 การถ่ายทอดคำพูดโดยอิสระ (discours indirect libre) เป็นเทคนิค กึ่ง discours direct และ discours indirect กล่าวคือ เป็นการนำเสนอคำพูดของตัวละครแบบ กล่าวขึ้นลอยๆ โดยยังรักษารูปประโยคเดิมไว้ เสียงที่ผู้อ่านได้ยินจะเป็นเสียงของผู้เล่าเรื่อง แต่ ความจริงเป็นเสียงของตัวละคร

เรื่องสั้นเรื่อง นากิคนลากรด

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Mais elle ne pouvait admettre que ce Japonais de basse classe lui inspirât de la pitié. En outre, allait-elle, pour l'épargner, se couvrir de sueur, alors qu'elle venait de prendre son bain froid il y avait une heure à peine ? (p.20)

ประโยคในตัวอย่างนี้ ดูเผินๆ เหมือนเป็นเสียงของผู้เล่าแต่แท้จริงแล้วเป็นเสียงของ หญิงสาวชาวอเมริกันหรือมิสซิสวอธตัน นั่นเอง

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Comment avait-il pu croire que, après des réveillons pareils, il trouverait quelque plaisir à une fête mesurée ? (p.96)

ประโยคตัวอย่างข้างต้นคำพูดของเมอคอฟแต่ถ่ายทอดเป็นคำพูดอิสระโดยผู้เล่าเรื่อง

1.4 ลีลาการเขียน

ลีลาการเขียนที่โดดเด่นในรวมเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่องของโจเซฟ เคสเซล คือ การบทพรรณนา (description)

บทพรรณนาคือ ตัวบทที่ผู้เล่าเรื่องนำเสนอภาพอย่างละเอียด เป็นการใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการถ่ายทอดเรื่องราว เหตุการณ์ จากความรู้สึกอารมณ์หรือจินตนาการของผู้เขียน โดยเน้นการให้ภาพและรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด ผู้เขียนมุ่งให้ผู้อ่านที่เห็นภาพได้รับความซาบซึ้งใจหรือสะท้อนอารมณ์เกิดความคล้อยตามผู้เขียนและในขณะเดียวกันก็ได้รับความเพลิดเพลินด้วย

ในเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่องรวมไปถึงวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ของโจเซฟ เคสเซล นักเขียนผู้นี้มีความสามารถสร้างเรื่องราวให้ชวนติดตามอ่าน เรื่องเล่าของเขามีการพรรณนาฉากที่มีการเคลื่อนไหว เขารู้วิธีการสร้างเรื่องด้วยการสอดใส่ตัวละคร และทัศนียภาพต่างๆ ในจังหวะที่เหมาะสมกับการพรรณนาที่ฉับไว โจเซฟ เคสเซลใช้เทคนิคหรือกระบวนการที่หลายหลากในการสร้างผลงานเขียนที่น่าสนใจและมีชีวิตชีวา ดังที่ Alain Tassel กล่าวไว้ว่า «...Doué d'un sens dramatique très sûr, habile à mettre en scène les mouvements, à intégrer a des descriptions des personnages et des paysages à la dynamique du récit, Joseph Kessel utilise avec souplesse une riche palette de procédés qui mettent en valeur la progression de l'action. » (Tassel, 1997, p.426)

ลีลาการเขียนบทพรรณนาอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

เรื่องสั้นเรื่อง นากินลากรด

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Elle eut même la tentation de décevoir cette troupe hurlante et de ne prendre aucun des coureurs qui s'agitaient autour d'elle. Mais il était près de midi ; une chaleur humide glissait en nappes suffocantes du ciel presque blanc ; une poussière lourde et molle couvrait les rues. Les *kouroumas* étaient indispensables.(p.14)

บทแปล

หล่อนคิดแม้กระทั่งจะแก้มักกลุ่มคนที่แฉดเสียงร้องเหล่านี้มิให้สมหวังและจะไม่ใช้คนลากรถคนใดทั้งสิ้นที่วนเวียนอยู่รอบๆ ตัวหล่อน แต่เวลาเกือบเที่ยงแล้ว ความร้อนชื้นแผ่กว้างทั่วท้องฟ้าที่เกือบเป็นสีขาวสร้างความอึดอัด ผุนหนาและอ่อนนุ่มจับไปทั่วถนนสายต่างๆ ดังนั้น *รถลากคูรูมา* จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (น.15)

ผู้เล่าเรื่องได้พรรณานาฬิกาให้ผู้อ่านเห็นภาพของช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน รวมไปถึงพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่ต้องการจะแก้มกลุ่มคนที่ด้อยกว่าตนด้วยความสะใจ

เรื่องสั้นเรื่องหน้ากากงาม

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Il y avait fête à l'Opéra. Dépouillée de ses fauteuils, pleine de cris, de musique et d'appels, la salle prolongeait la scène et les trous béants des loges regardaient ce vaste tréteau où une foule costumée pourchassait le plaisir sous le jeu des lumières bleues et vertes. (p.24)

บทแปล

มีการจัดงานที่โรงละครโอเปร่า เมื่อเอาเก้าอี้ออกหมดจะทำให้สถานที่จัดงานยาวมาจากเวทีจนตลอดห้อง มีเสียงอื้ออึงไปทั่ว ทั้งเสียงดนตรีและเสียงผู้คนที่หักทากัน และช่องโหว่กว้างของส่วนที่นั่งพิเศษได้หันไปทางเวทีอันใหญ่โตซึ่งมีผู้คนกลุ่มใหญ่แต่งตัวชุดแฟนซีเที่ยวหาความสำราญใจภายใต้แสงไฟสีน้ำเงินและสีเขียว (น.25)

ฉากนี้เป็นฉากของบรรยากาศในโรงละครโอเปร่าการ์นิเยร์แห่งกรุงปารีสที่ทำให้เห็นภาพของสถานที่จัดเตรียมงานแฟนซีสวมหน้ากากด้วยการนำเอาเก้าอี้นั่งชมละครออกไป ผู้อ่านสามารถเห็นภาพบรรยากาศของสถานที่ที่ดัดแปลงใช้จัดงานอย่างชัดเจนรวมไปถึงความรื่นรมย์ของผู้ร่วมงาน

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Elle était étendue près de la baie largement ouverte. Des souffles chargés de tous les baumes que nourrit une terre odorante et heureuse emplissaient le

bungalow de leur haleine. Ils apportaient la senteur amère des aloès géants, les effluves suris des bananiers et l'arôme sauvage de la mer. (p.30)

บทแปล

หล่อนนอนเหยียดยาวไถ่ๆ กับประตูกระจกที่เปิดกว้าง ลมรำเพยเอากลิ่นพันธุ์ไม้หอมทุกชนิดที่ผืนแผ่นดินอันหอมชื่นและอุดมสมบูรณ์ได้บำรุงหล่อเลี้ยงไว้โชยอบอวลไปทั่วเรือน บังกะโล สายลมได้หอบเอากลิ่นหอมผาดของต้นอโศกเวร่ายักษ์ ทั้งกลิ่นหอมค่อนข้างเปรี้ยวของต้นกล้วย รวมไปถึงกลิ่นหอมธรรมชาติของทะเล (น.31)

ฉากนี้เป็นการพรรณนาจากธรรมชาติรอบๆ เรือนบังกะโลที่เอดิธนอนปวยอยู่ การพรรณนาทิวทัศน์ของพืชพรรณไม้ต่างๆ รวมไปถึงกลิ่นหอมของทะเลทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้ว่าเอดิธตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ถึงแม้จะนอนปวยอยู่แต่ธรรมชาติที่สวยงามรอบๆ ตัวช่วยทำให้เธอสดชื่นขึ้นมาได้บ้าง

เรื่องสั้นเรื่องหลับไม่ลง

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Elle dormait, le corps légèrement ployé et comme tendu encore vers lui. La tête aux cheveux dénoués reposait sur son bras ; la nuque, tendre, moite, s'infléchissait tout près de son épaule. La fenêtre était largement ouverte sur la campagne où la nuit d'été mêlait dans un creuset voluptueux des parfums, des chansons et des plaintes douces. (p.38)

บทแปล

หล่อนหลับอยู่ ขดตัวเล็กน้อย และราวกับโน้มร่างไปทางเขา ศีรษะที่มีผมสยายออกนั้นหนุนแขนเขาอยู่ ต้นคอกที่เนียนนุ่ม และชันนั้นเอียงไปจนชิดไหล่เขา หน้าต่างเปิดกว้างหันไปทางหมู่บ้านที่ยามค่ำคืนของฤดูคิมหันต์ได้เคลอะเคล้ากลิ่นหอมนานาชนิด บทเพลง และเสียงบันร่ำฟังเล็กน้อยๆ ในบ้านหลอมรวมอันเข้ายวนใจ (น.39)

บทพรรณานานี้แสดงท่วงท่าการนอนของหญิงสาว รวมไปถึงสรีระส่วนต่างๆ จากเรือนผม ต้นคอ ทิศทางการนอนของหลอนจากมุมมองของชายคนรัก บรรยายกาศธรรมชาติรอบตัวของคู่รักที่เต็มไปด้วยความสุข เป็นเหมือนภาพที่เห็นได้จากมุมมอง การเปลี่ยนมุมมองจะทำให้คิดไปถึงกระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์ (l'art cinématographique) ผู้แต่งพรรณานอกกับกิริยาทุกท่วงท่าขณะที่เธอหลับจนทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพได้ชัดเจน

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ่องเต้

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Chaque matin, alors que le soleil frappait obliquement les toits retroussés de la ville interdite et semblait en faire monter la poussière d'or qui voletait dans les rues, les eunuques et chambellans introduisaient dans la chambre auguste Lang-Fou, le barbier de l'empereur. C'était un vieil homme aux yeux doux et fanés. Ses mouvements avaient une sûreté minutieuse. Il courbait son front jusqu'à terre et sa natte grise effleurait les pieds de Tsé-Kiang. (p.44)

บทแปล

ทุกๆ เช้าขณะที่ตะวันส่องเฉียงมาต้องกับหลังคางอนโค้งของพระราชวังต้องห้ามและดูเหมือนทำให้ละอองฝุ่นสีทองซึ่งได้ปลิวว่อนไปบนท้องถนนลอยฟุ้งขึ้นจากพระราชวังนั้น ทั้งเหล่าขันทีและมหาดเล็กของฮ่องเต้ได้นำเอาช่าง-ฟู่ช่างพระเกศาของพระองค์เข้ามายังห้องพระบรรทม อันโอฬาร แก่เป็นชายชราผู้มีดวงตาที่อ่อนโยนและโรยรา ท่วงทียริยาบถของแกมادمั่นสุขุมนุ่มลึก แก่ก้มหน้าผากจรดลงที่พื้นและหางเปื้อยสีดอกเลาของแกได้เจียดไปที่พระบาทของเซ-เกียง (น.45)

ฉากพรรณนาบรรยายกาศของพระราชวังต้องห้ามยามต้องแสงตะวัน ผู้อ่านจะเห็นรายละเอียดของภาพได้อย่างชัดเจน เห็นได้แม้กระทั่งฝุ่นละอองที่ปลิวว่อนเมื่อเวลามีลมพัด และเมื่อกระทบกับแสงแดดที่สาดทอดทำให้ฝุ่นละอองนั้นดูเป็นสีทอง รวมไปถึงเมื่อเหล่าอำมาตย์ได้นำเอาตัวช่างพระเกศาเข้ามา ผู้แต่งได้พรรณนารูปร่างหน้าตา ใช้ถ้อยคำให้เห็นภาพชายสูงอายุคนหนึ่งที่มีความสุขุมเยือกเย็น รวมไปถึงอกกับกิริยาที่แสดงความจงรักภักดีต่อเจ้าเหนือหัวด้วย

เรื่องสั้นเรื่อง วงไฟปริศน์

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

La nuit confondait déjà les silhouettes des arbres et donnait à la neige un ton boueux lorsqu'ils arrivèrent au pavillon. (p.54)

บทแปล

ความมืดได้หลอมรวมเงาหมู่ไม้ไว้จนแยกไม่ออกและทำให้หิมะมีสีคล้ายโคลนขณะที่พวกเขามาถึงเรือนพัก (น.55)

การพรรณนาจากบรรยากาศยามค่ำที่ทุกสิ่งทุกอย่างมืดครึ้ม จนทำให้เกิดเป็นเงาของต้นไม้กลืนไปกับความมืด แยกไม่ออกว่าเป็นเงาของต้นไม้ต้นใด ประกอบกับแสงเงาที่มืดสลัวยังทำให้สีของวัตถุกลืนไปกับความมืดเป็นสีเข้มคล้ายสีของโคลน

เรื่องสั้นเรื่อง ทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

... on vit arriver à Galaad un jeune homme d'une beauté fascinante. Ses cheveux, plus noirs que les nuits sans clarté, tombaient sur un cou plus blanc que le plumage des cygnes. Il avait des yeux d'opale, des mains brûlantes, une démarche si légère qu'il semblait voler. La richesse éclatait dans ses vêtements et ses bagues. C'était l'ange de la mort qui, sous le nom de Daniel, venait sur la terre pour son épreuve. (p.66)

บทแปล

...ผู้คนที่เห็นชายหนุ่มรูปงามชวนหลงใหลมาถึงดินแดนแห่งเขาก็เลอาด เส้นผมของเขามีสีดำยิ่งเสียกว่าราตรีอันมืดมิด ะลงมาบนลำคอที่ขาวยิ่งกว่าขนหงส์ เขามีดวงตาสีพลอยมุกดา มีมือที่ร้อนร้าว ท่วงท่าเยื้องกายเบาหวิวจนดูคล้ายโบยบินได้ ความมั่งคั่งร่ำรวยเปล่งประกายที่เสื้อผ้าอาภรณ์และบรรดาอามรณ์ของเขา เทพแห่งความตายผู้ใช้นามว่าดาเนียลได้มาถึงโลกมนุษย์แล้วเพื่อพิสูจน์หาความจริงนั่นเอง (น.67)

จากตัวอย่างเป็นบทพรรณนารูปร่างหน้าตาที่งดงามและเครื่องประดับกายที่แสดงถึงฐานะที่ร่ำรวยของตัวละครเอก

เรื่องสั้นเรื่อง แรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Après le bref repas fait de cornichons et de riz avalés debout, une paresse détendit les muscles. Furtivement, tour à tour, les coolies s'éloignaient et, derrière une pile de planches, tiraient de leurs longues pipes bourrées à la hâte des bouffées profondes et délicieuses comme un soupir de volupté. (p.78)

บทแปล

หลังจากที่ยืนกินอาหารง่ายๆ ที่ประกอบไปด้วยแตงกวาดองและข้าวสวย ความเกียจคร้านก็กระจายไปทั่วกล้ามเนื้อ พวกกุลีต่างสลับสับเปลี่ยนกันแอบถอยห่างออกไปและเบี่ยงหลังกองไม้ที่จัดเรียงไว้ พวกเขาต่างรีบดึงเอาใบปีที่ยัดเส้นยาไว้นั้นออกมาอัดควันเข้าลึกๆ และสูดเข้าอย่างมีรสชาติราวกับการทอดถอนใจของผู้มีความรู้สึกซาบซ่าน (น.79)

ในตัวอย่างผู้แต่งพรรณนาภาพช่วงเวลาหยุดพักกลางวันจากการทำงานของพวกกุลีเพื่อกินอาหารและพักผ่อนชั่วขณะ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชีวิตของคนใช้แรงงานได้อย่างชัดเจน

เรื่องสั้นเรื่อง วันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเนอคอฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Une file de traîneaux, attelés de troïkas couvertes de sonnettes claires, glissaient comme une tempête heureuse sur la neige aux reflets bleus de lune. Les cochers excitaient les chevaux écumants avec des cris affectueux et farouches. (p.94)

บทแปล

ขบวนรถเลื่อนเป็นแถวยาวผูกติดกับรถเลื่อนทrolleyแบบรัสเซียที่มีกระดิ่งเสียงกังวานแว่นอยู่เต็มนั้นแล่นไปบนพายุหิมะที่มืดมิดที่มีแสงสีน้ำเงินสะท้อนมาจากดวงจันทร์

บรรดาสารที่รดน้ำต่างกระตุ้นน้ำที่มีน้ำลายออกเป็นฟองด้วยการตะโกนทั้งอย่างรักใคร่และโหดร้าย (น.95)

ในบริบทนี้ผู้แต่งพรรณาลักษณะของรถเลื่อนแบบรัสเซีย รวมไปถึงอิริยาบถของม้าที่ลากรถเลื่อน และคนขับรถเลื่อน ซึ่งเป็นกระแสสำนึกของตัวละครเอกที่ย้อนคิดถึงอดีตในช่วงเทศกาลคริสต์มาสในกรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ประเทศรัสเซีย

เรื่องสั้นเรื่อง คนรนาที่ตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

... Il trébucha soudain ; son pied, projeté de tout l'élan du corps, venait de pénétrer profondément dans un sol plus mou. Pour le retirer, il s'arcbouta avec force sur l'autre jambe ; il la sentit prise également. Alors il se coucha à même la boue et essaya de se dégager en rampant, mais la terre gluante tenait bon et même il s'aperçut qu'il enfonçait davantage. Une colère l'emporta contre cet accident stupide et il se débattit violemment, mais plus il faisait d'efforts, plus la boue l'enlisait, gloutonne. (p.104)

บทแปล

...ในทันใดนั้นเองเขาเซเสียหลัก ขาข้างหนึ่งซึ่งเขไปตามแรงเหวี่ยงของร่างกายไปติดอยู่ในดินที่อ่อนนุ่ม เขาได้ใช้กำลังโน้มกายไปยังขาอีกข้างหนึ่งเพื่อที่จะดึงขาข้างที่ติดอยู่ออกมา เขารู้สึกว่าขาอีกข้างหนึ่งก็ติดเข้าไปด้วยเช่นกัน ดังนั้นเขาจึงเหยียดตัวนอนลงไปในโคลนและพยายามดึงร่างกายออกมาให้พ้นด้วยการคลาน แต่พื้นดินที่เหนียวหนืดนั้นกลับยึดเขาไว้อย่างแน่นหนาและเขายังได้สังเกตอีกด้วยว่าเขาจมลึกไปมากขึ้น (น.105)

จากบทพรรณนาในตัวอย่างเราจะเห็นภาพได้อย่างชัดเจนโดยลำดับของตัวละครคือแปะแรงที่เสียหลักตกลงไปในบ่อโคลนตูดและพยายามดิ้นรนทำทุกวิถีทางให้ตัวเองไม่จมลึกลงไปกว่านั้น

1.5 ความรู้เสริม

เนื่องจากต้นฉบับรวมเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่องของโจเซฟ เคสเซล มีฉากและเนื้อเรื่องที่หลากหลาย อีกทั้งความยาวของเรื่องที่มีขนาดสั้นกว่าเรื่องสั้นทั่วไป คำแต่ละคำในเรื่องสั้นที่ใช้บรรยายสถานการณ์แวดล้อมจึงมีความหมายต่อความเข้าใจเนื้อเรื่อง ผู้แปลจึงต้องทำการค้นคว้าความรู้เสริมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวถึงในต้นฉบับ รวมถึงบริบทนอกคำด้วยเพื่อจะช่วยให้สามารถเข้าใจต้นฉบับได้อย่างถ่องแท้ เห็นภาพของสิ่งที่ผู้แต่งกล่าวไว้ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ซึ่งจะมีผลทำให้บทแปลมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ความหมายไม่คลาดเคลื่อน สื่อความหมายได้อย่างแม่นยำตรง

1.5.1 กติกาการเล่นไพ่บริดจ์ (เรื่องสั้นเรื่องวงไพ่บริดจ์)

การเล่นไพ่นี้ต้องมีผู้เล่น 4 คน แบ่งเป็น 2 ทีม ทีมละ 2 คน วิธีการเล่นมีดังนี้ มีคนเล่น 2 ฝ่าย ฝ่ายละ 2 คน แต่ละคนจะได้ไพ่คนละ 13 ใบ คู่ขาที่เล่นด้วยกันนั่งตรงกันข้าม ให้เริ่มประมูลการเล่น (enchère) ทีมที่ประมูลได้ เป็นฝ่ายเล่นก่อน ทีมที่ประมูลไม่ได้เป็นฝ่ายขัดขวางคือการ *double* ในภาษาอังกฤษ หรือในภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า *le contre* (กริยาคือ *V.contrer*) นั่นเอง คือ การเรียกไพ่เพิ่มเป็น 2 เท่าของฝ่ายที่ได้แต้มไว้แล้ว ถ้าฝ่ายตรงข้ามขัดขวางฝ่ายที่เล่นจะทำได้ด้วยการเพิ่มแต้มได้เสีย 4 เท่า ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า *redouble* ตรงกับคำภาษาฝรั่งเศสว่า *le surcontre* (*V.surcontrer*) ถ้าทีมประมูลได้เล่นครบหรือมากกว่าที่ประมูลก็จะชนะและได้คะแนนไป แต่ถ้าไม่ได้ก็จะถูกตัดคะแนน การเล่นแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเป็นการประมูล ช่วงที่ 2 เป็นการเล่นไพ่เพื่อตัดเกมฝ่ายที่เล่นอยู่ ฝ่ายที่ประมูลได้ คู่เล่นคนประมูลได้คนแรกจะหย่าไพ่ในมือทั้งหมด ส่วนการเล่นจะแจกไพ่ไปตามลำดับให้ทุกๆ คนที่เล่นตาม เรียกว่า “กอง” หรือ ในภาษาไพ่คนที่เล่นจะใช้คำว่า “ตอง” (*trick* ในภาษาอังกฤษ หรือ *le levée* ในภาษาฝรั่งเศส) ถึงแม้ว่าในการเล่นไพบริดจ์นั้นไพ่กองหนึ่งจะประกอบด้วยจำนวนไพ่ 4 ใบก็ตาม ซึ่งมีทั้งหมด 13 ตอง คนที่ลงไพ่ใหญ่ที่สุดในตองเป็นคนที่ได้ไพ่นั้น ตองของผู้เล่นทีมเดียวกันจะนับรวมกัน ระบบประมูลส่วนใหญ่เป็นระบบโรมัน

หมายเหตุ กริยา *contrer* และกริยา *surcontrer* ซึ่งมีความหมายโดยลำดับว่า เรียกไพ่เพิ่มเป็น 2 เท่าของฝ่ายตรงข้ามที่ได้แต้มแล้ว และเรียกไพ่ขอเพิ่มแต้มได้เสียเป็น 4 เท่า ซึ่งเป็นขั้นตอนการขัดขวางฝ่ายปรกษณ์นี้ ในขั้นตอนความเข้าใจนั้นผู้แปลเห็นว่าควรใช้คำ ดับเบิล (*double*) และ รีดับเบิล (*redouble*) ตามแบบที่ใช้ในภาษาอังกฤษเพราะตามประเพณีนิยมในการเล่นไพบริดจ์ในประเทศไทยเองนั้นจะนิยมทับศัพท์ภาษาอังกฤษทั้ง 2 คำในขณะที่เล่น สังเกตได้จากกติกาการเล่นไพบริดจ์ของสมาคมบริดจ์แห่งประเทศไทย ในกฎข้อที่ 19 เรื่องการดับเบิลและการรีดับเบิล ดังนี้ A.ดับเบิล

1. ดับเบิลที่ถูกต้อง ผู้เล่นจะดับเบิลได้เฉพาะการขึ้นไพ่ก่อนที่จะมาถึงตนเท่านั้น การขึ้นไพ่นั้นต้องเป็นการขึ้นของปรบักษ์ และในระหว่างนั้นต้องไม่มีการขานไพ่อย่างอื่นด้วยยกเว้นการผ่าน
2. รูปแบบที่ถูกต้องของการดับเบิลในการดับเบิลผู้เล่นไม่ควรบ่งจำนวนตองที่ต้องสมทบหรือบ่งหน้าไพ่ แบบที่ถูกต้องนั้นใช้คำพูดคำเดียวว่า “ดับเบิล”

B. รีดับเบิล

1. การรีดับเบิลที่ถูกต้อง ผู้เล่นจะรีดับเบิลได้แต่การดับเบิลก่อนหน้าที่จะมาถึงตน การดับเบิลนั้นปรบักษ์ต้องเป็นผู้กระทำ และต้องไม่มีการขานไพ่อื่นมาคั่นเว้นแต่การผ่าน
2. รูปแบบที่ถูกต้องสำหรับการรีดับเบิลในการรีดับเบิลนั้น ผู้เล่นไม่ควรบ่งจำนวนตองที่ต้องสมทบหรือบ่งหน้าไพ่ แบบที่ถูกต้องใช้คำพูดคำเดียว คือ “รีดับเบิล”

1.5.2 พระคัมภีร์ไบเบิล (เรื่องสั้นเรื่องทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย) ใน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ผู้แต่งได้นำเอาชื่อของบุคคล สถานที่ หรือสิ่งของที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาเดิมมาผูกเรื่องในรูปของเรื่องสั้นแนวเสียดสีเหน็บแนม ดังนั้นผู้แปลจึงต้องทำความเข้าใจกับชื่อเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ในคัมภีร์ไบเบิลเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อ่านบทแปลเข้าถึงรสของการเสียดสีนั้น

อนึ่ง การถ่ายทอดชื่อเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งของให้ผู้อ่านบทแปลเข้าถึงอรรถรสนั้นได้จึงควรถ่ายทอดให้สอดคล้องกับความนิยมของผู้อ่านภาษาปลายทาง ในที่นี้คือ ภาษาไทย นอกจากนี้ต้องคำนึงด้วยว่าชื่อเฉพาะที่รู้จักกันดีเป็นจำนวนมากในภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ คนไทยได้รับรู้ผ่านภาษาอังกฤษเป็นหลัก ดังนั้นผู้แปลจึงต้องปรับเปลี่ยนชื่อเหล่านั้นเป็นแบบอังกฤษเสียก่อนแล้วจึงถ่ายทอดเป็นภาษาไทย (ปัญญา บริสุทธิ์, 2533, น.112)

ชื่อบุคคลที่ระบุอยู่ในพระคัมภีร์ไบเบิลและเกี่ยวข้องกับตัวละครในเรื่องสั้น

พระเยโฮวาห์ หรือ พระยาเวห์ เป็นพระนามของพระเจ้าองค์สูงสุดที่ปรากฏในพระคัมภีร์ไบเบิลภาคภาษาฮีบรูหรือที่พระศาสนจักรเรียกว่า พันธสัญญาเดิม ในพระคัมภีร์ฉบับแปลภาษาไทยเล่มเก่าปรากฏพระนามนี้อยู่มาก การแปลในยุคต่อๆ มาได้ตัดพระนามนี้ทิ้งแล้วเปลี่ยนเป็นคำว่า “พระเจ้า” แทน ถ้ายังปรากฏอยู่บ้างจะสะกดว่า พระยาเวห์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า yaweh มีความหมายในภาษาฮีบรูว่า ผู้ทรงบันดาลให้เป็น ซึ่งก็คือ พระองค์ทรงฤทธิ์ที่จะเป็นอะไรก็ได้ตามพระประสงค์ของพระองค์ อนึ่งมีสมญานามที่ใช้เรียกพระเจ้าหรือเยโฮวาห์มากมาย มีคำหนึ่งที

ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่องนี้คือคำว่า “Dieu des Armées” ซึ่งในพระคัมภีร์ไบเบิลฉบับภาษาไทย ใช้คำว่า “พระเจ้าจอมโยธา” ดังนั้นผู้แปลจึงใช้คำๆ นี้ตามความนิยม

กษัตริย์โซโลมอน (ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Solomon ในขณะที่ในภาษาฝรั่งเศสในคำว่า Salomon) เป็นบุคคลในคัมภีร์ฮีบรู (ภาคพันธสัญญาเดิม) และในคัมภีร์อัลกุรอาน โดยกล่าวว่า พระเจ้าโซโลมอน เป็นบุตรของเดวิด มีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า « Jedidiah » ในคัมภีร์ทนาห์ (Tanakh) (พันธสัญญาเดิม) และกล่าวว่าเป็นกษัตริย์องค์ที่ 3 ของสหราชอาณาจักรอิสราเอล และเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายก่อนที่จะแยกเป็นราชอาณาจักรอิสราเอลทางตอนเหนือและราชอาณาจักรยูดาห์ทางตอนใต้ หลังจากการแยกตัวผู้สืบเชื้อสายก็ปกครองแต่เพียงราชอาณาจักรยูดาห์เท่านั้น ในคัมภีร์กล่าวว่าพระเจ้าโซโลมอนเป็นผู้สร้างวัดโซโลมอนในกรุงเยรูซาเล็ม ที่ถือกันว่าเป็นวัดแห่งแรกของนครนี้ เป็นผู้มีความฉลาด มั่งคั่ง และมีอำนาจ

เอลี (Elie) เป็นชื่อในภาษาฝรั่งเศส หรือ **เอลียาห์ (Elijah)** ในภาษาอังกฤษ มีชื่อปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไบเบิลฉบับภาษาฮีบรูหรือภาคพันธสัญญาเดิม ในภาคพันธสัญญาใหม่ของศาสนาคริสต์ และในคัมภีร์อัลกุรอาน ของศาสนาอิสลาม เอลียาห์เป็นหนึ่งในผู้เผยพระวจนะของพระเยซูว่าพระเจ้าของอิสราเอลช่วงศตวรรษที่ 9 ก่อนคริสต์ศักราชหลังจากที่กษัตริย์โซโลมอนสวรรคตแล้ว เอลียาห์หรือเอลี มีความหมายในภาษาฮีบรูว่า “พระเจ้าของข้าคือพระยาเวห์(พระเยโฮวาห์)” ในศาสนายูดาห์

ดาเนียล เป็นผู้เผยพระวจนะของพระเจ้าคนหนึ่งตามคัมภีร์ไบเบิลฉบับภาษาฮีบรูหรือภาคพันธสัญญาเดิม ดาเนียล หมายถึง คำพิพากษาของพระเจ้า

ซาโลเม ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Salome มาจากภาษาฮีบรูแปลว่า ความสงบ ในคัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาใหม่ (มาร্ক 6 : 21-22 และ แมทธิว 14 : 6-11) ในตอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของนักบุญแบปติสต์ กล่าวว่าซาโลเมเป็นลูกสาวของเฮโรเดียส (Herodias) นอกจากนี้มีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับซาโลเมในหนังสือ “ประวัติศาสตร์ชนชาติยิว” (Antiquities of the Jews) โดยนักประวัติศาสตร์ชาวยิวเฟลเวียส โจซิฟัส ที่กล่าวถึงชื่อและรายละเอียดของครอบครัวของนางตามตำนานในคริสต์ศาสนา ซาโลเมเป็นสัญลักษณ์ของสตรีที่มีเสน่ห์แรงในการเดินร่ายยวนอารมณ์ที่กล่าวถึงในพันธสัญญาใหม่หรือเน้นความใจแข็งไม่แคร์ต่อความรู้สึกซึ่งตามพระวรสารเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความตายของนักบุญแบปติสต์ ในบทละคร “ซาโลเม” ออสการ์ ไวลด์ (Oscar

Wilde) เพิ่มลักษณะว่าเป็นผู้หลงเสน่ห์ของศพ (necrophiliac) และถูกฆ่าในวันเดียวกับที่ผู้ที่เขาขอให้ตาย อีกความหมายหนึ่งมาจากอุปรากรของริชาร์ด สเตราส์ (Richard Strauss) ที่เขียนจากบทละครของออสการ์ ไวลด์ แต่ไม่ตรงกับข้อเขียนของโจซิฟิส ผู้กล่าวว่า ซาโลมีมีชีวิตยืนต่อมาจนอีก 2 ครั้งและมีลูกอีกหลายคน

ชื่อสถานที่ในพระคัมภีร์ไบเบิลที่ระบุในเรื่องสั้น

เนินเขากิเลอาด หรือ Gilead ในภาษาอังกฤษ คำว่า “Galaad” ที่ปรากฏในต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสนั้นเดิมเป็นคำในภาษาฮีบรู หมายถึงเนินเขาอันเป็นประจักษ์พยาน (Genesis 31:21-22) เป็นดินแดนที่อกเขาในปาเลสไตน์โบราณ ในปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศจอร์แดน ดินแดนทางเหนือติดกับแม่น้ำ Yarmuk รู้จักกันในสมัยก่อนในนามของ “ที่ราบ Moab” Galaad หรือ Gilead ในภาษาอังกฤษนี้ ยังมีความหมายรวมไปถึงดินแดนทางทิศตะวันออกของแม่น้ำจอร์แดน มีชื่อปรากฏในพระคัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาเดิม ในฐานะที่เป็นจุดนัดพบระหว่างยาโคบ (Jacob) และ ลาบาน (Laban) เป็นสมรภูมิรบระหว่าง Gideon และ Midanites รวมไปถึงเป็นถิ่นกำเนิดของพระ Elijah(เอลียาห์)

1.5.3 การปฏิวัติในรัสเซีย (เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ) การปฏิวัติในประเทศรัสเซีย ในต้นฉบับผู้แต่งกล่าวว่า « *des mois de luttes mortelles en Russie* » (p.81) ตามบริบททางประวัติศาสตร์ในท้องเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้สันนิษฐานได้ว่าน่าจะเป็นการต่อสู้ในช่วงการปฏิวัติรัสเซียในปี ค.ศ. 1917 เนื่องจากเรื่องสั้นเรื่องนี้ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1927 และจากเรื่องราวในท้องเรื่องที่ตัวละครเอกคือพันเอกเมอคอฟต้องลี้ภัยและมีชีวิตอย่างอัตคัดอยู่ในกรุงปารีส อีกทั้งผู้เล่าเรื่องได้บอกให้ผู้อ่านได้ทราบถึงความรุ่งเรืองสมัยที่ตัวละครตัวนี้มีชีวิตอยู่ที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ประเทศรัสเซีย

การปฏิวัติครั้งนั้นทำให้การปกครองระบอบกษัตริย์โดยราชวงศ์โรมานอฟล่มสลายและนำไปสู่ระบอบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์โดยพรรคบอลเชวิค (Bolchevik) หรือพรรคคอมมิวนิสต์ของรัสเซีย สาเหตุของการปฏิวัติรัสเซียเกิดจากการที่รัสเซียซึ่งเป็นฝ่ายพันธมิตรพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้รับความเสียหายอย่างมาก รวมไปถึงประสบปัญหาเศรษฐกิจ เกิดความวุ่นวายจากภาวะขาดแคลนอาหารและน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศ ทำให้คนรัสเซียจำนวนมากโดยเฉพาะพวกเจ้าขุนมูลนายต้องอพยพลี้ภัยไปอยู่ต่างแดน

1.5.4 การรบบริเวณแม่น้ำซอมม์ (batailles de la Somme en 1916) (เรื่องสั้น เรื่องคนรันทาที่ตาย) การรบบริเวณแม่น้ำซอมม์เป็นเหตุการณ์การรบในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากบริบทตามท้องเรื่องมีฉากการรบในสงครามตอนหนึ่งกล่าวว่า ...Il s'arrachait avec peine à la boue prenante de la Somme.(หน้า 93)คำที่ขีดเส้นใต้คือ แม่น้ำซอมม์ ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านทางตอนเหนือของประเทศฝรั่งเศส ในแคว้น Picardie และในจังหวัด (département) ซอมม์ (Somme) ซึ่งมีชื่อเดียวกับแม่น้ำ เราจึงสามารถอนุมานได้ว่าเหตุการณ์ครั้งนั้น คือเหตุการณ์รบที่เรียกกันว่า “ยุทธภูมिरบแม่น้ำซอมม์” (la bataille de la Somme) จึงสมควรศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ของเรื่องสั้นเพื่อเข้าใจเหตุการณ์ในท้องเรื่อง เหตุการณ์ในการรบแถบแม่น้ำซอมม์เกิดขึ้นในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1916 ถึงวันที่ 18 พฤศจิกายน ในปีเดียวกันนั่นเอง เป็นเหตุการณ์การรบครั้งหนึ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 คู่สงครามทั้งสองฝ่ายคือ ฝ่ายพันธมิตร อันมีอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นผู้นำ สู้รบกับฝ่ายเยอรมนี ทั้งสองฝ่ายต่างเสียเลือดเนื้อและชีวิตเป็นจำนวนมาก

เหยื่อสงครามทั้งคนเจ็บและคนตายมีประมาณ 1.5 ล้านคน การรบครั้งนี้เริ่มโดยกองทัพอังกฤษต้องการตีฝ่าแนวรบของเยอรมนีซึ่งอยู่ตลอดแนวแม่น้ำซอมม์ทางทิศเหนือของประเทศฝรั่งเศส แนวรบอยู่ห่างจากตัวแม่น้ำประมาณ 45 กิโลเมตร วัตถุประสงค์ของฝ่ายพันธมิตรนั้นเพื่อขับกองทัพเยอรมันให้ออกไปจากสมรภูมิต่ออีกด้านหนึ่งคือแถบแวร์เดิง (Verdun) ซึ่งมีผลให้การรบของทั้งสองฝ่ายในแนวรบด้านแม่น้ำซอมม์มีการเสียเลือดเนื้อและชีวิตอย่างมาก มีผู้ประเมินความเสียหายของทั้งสองฝ่าย ปรากฏว่าฝ่ายพันธมิตรสูญเสียมากกว่า โดยเฉพาะทหารฝ่ายอังกฤษบาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก

1.5.5 ศัพท์เฉพาะ การศึกษาศัพท์เฉพาะ นำเสนอตามลำดับของผลงานเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง ดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องคนลากรถ

kourouma ปกติตามรูปศัพท์ในภาษาญี่ปุ่นมีความหมายว่ารถยนต์ แต่ในบริบทตามเนื้อเรื่องผู้แต่งมีเชิงอรรถให้ความหมายเท่ากับรถลากหรือ *pousse-pousse* ซึ่งมีคำจำกัดความในพจนานุกรม *Le Petit Robert* ได้กล่าวไว้ว่า *Voiture monoplace légère à deux roues, tirée par un homme et en usage en Extrême Orient* (Alain REY, 1991, p.2035) ซึ่งก็คือ รถ 2 ล้อ มีที่นั่งผู้โดยสารที่เดียวใช้คนลาก ซึ่งในอดีตมีใช้ในแถบเอเชีย เช่น ในประเทศญี่ปุ่น หรือในประเทศจีน

อย่างไรก็ตามการแปลจะต้องเคารพเจตนารมณ์ของผู้เขียนต้นฉบับ แม้ในความเป็นจริงคำว่ารถลากในภาษาญี่ปุ่นจะใช้คำอีกคำหนึ่ง คือ คำว่า « jinrikisha » (jin = homme, niki= force, sha= véhicule) ก็ตาม ดังนั้นในขั้นตอนการถ่ายทอดจึงควรใช้คำว่า รถลากคูรูมา เพื่อให้ผู้อ่านที่รู้ภาษาญี่ปุ่นเข้าใจได้ว่าเป็นเจตนารมณ์ของผู้แต่งต้นฉบับ

kimono เรียก กิโมโน เป็นชุดแต่งกายประจำชาติของประเทศญี่ปุ่น เป็นเสื้อคลุมขนาดยาวที่มีแขนเสื้อที่มีความกว้างมาก และมีผ้าที่ใช้รัดเสื้อคลุมให้อยู่คงที่เรียกว่า **สายโอบิ (obis)** ซึ่งได้กล่าวในท้องเรื่องในฉากบรรยายสภาพผู้คนขณะที่รถลากวิ่งผ่านย่านต่างๆ ชุดกิโมโนของผู้หญิงโสดเป็นกิโมโนแขนยาวตลอดลายที่นิยมคือดอกซากุระ กิโมโนของผู้หญิงแต่งงานแล้วจะเป็นแขนสั้นสีไม่ฉูดฉาดมากนัก

เรื่องสั้นเรื่องหน้ากากงาม

l'Opéra คือ โรงละครโอเปร่า ใช้แสดงละครหรือมหรสพ หรือการจัดงานเต้นรำต่าง ๆ คำศัพท์คำๆ นี้เขียนขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ ดังนั้นในบริบทของเรื่องสั้นเรื่องนี้จึงหมายถึงโรงละครโอเปร่าการ์นิเยร์แห่งนครปารีส(Opéra National de Paris Garnier)

le loups หมายถึง หน้ากากครึ่งหน้าทำด้วยผ้ากำมะหยี่หรือผ้าซาตินสีดำ บางครั้งประดับด้วยผ้าลูกไม้ ปัจจุบันผู้หญิงสวมหน้ากากชนิดนี้ในงานเต้นรำสวมหน้ากากหรือในช่วงเทศกาลคาร์นิวัล

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพแห่งเกาะฮาวาย

le boy (domestique indigène dans les pays autrefois colonisés) คนรับใช้หนุ่มๆ ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองในอาณานิคมสมัยก่อน

เรื่องสั้นเรื่องหลับไม่ลง

Creuset โดยทั่วไป ตามรูปศัพท์ความหมายของคำนี้คือ เป้าหลอมโลหะซึ่งในพจนานุกรม Le Petit Robert ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ 1.Récipient qui sert à faire fondre ou calciner certaines substances et qu'on utilise en chimie dans l'industrie 2.Lieu où diverses choses se

mêlent se fondent. (Alain REY, le Petit Robert, p.591) ดังนั้นถ้าดูตามบริบทแล้วความหมายของคำนี้ควรมีความหมายที่ 2 ที่มีลักษณะเป็นอุปลักษณะซึ่งแสดงถึงบริเวณหรือขอบเขตที่เต็มไปด้วยกลิ่นหอมอาจจะเป็นกลิ่นดอกไม้หรือนานาพันธุ์ในสวน

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาขององค์ฮ่องเต้

Seigneur หมายถึง พระผู้เป็นใหญ่ พระเจ้า ในบริบทนี้ หมายถึงจักรพรรดิหรือฮ่องเต้

Le maître des festins มีความหมายเท่ากับ Un chef de cuisine

Les livres secrets du désir, les voluptés เป็นตำราลักษณะทำนองตำรากามสูตร อันเป็นคัมภีร์อินเดียสมัยโบราณว่าด้วยเพศศึกษาหรือพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์ ผู้แต่งมิได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่าเป็นตำรากามสูตร ดังนั้นในขั้นตอนการถ่ายทอด ผู้แปลจึงเห็นควรถ่ายทอดคำนี้ว่า “สรรพตำราเร้นลับที่ว่าด้วยตัณหา”

La nouvelle lune หรือ วันอมาวาสี ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “New Moon” ปรากฏการณ์นี้หมายถึง วันที่พระจันทร์และพระอาทิตย์ร่วมราศีและองศาเดียวกัน ตรงกับแรม 15 ค่ำ หรือแรม 14 ค่ำในเดือนขาด (ซึ่งหมายถึงเดือนทางจันทรคติที่มี 29 วัน) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น.1333) ปรากฏการณ์ธรรมชาตินี้ นักวิชาการบางท่านเรียกว่า “วันพระจันทร์ดับ” หรือ “วันเดือนดับ”

คำว่า la nouvelle lune นี้ ผู้แปลเห็นว่าในขั้นตอนถ่ายทอดเพื่อรักษาอรรถรสของความควรใช้คำกลางๆ ว่า “วันข้างแรม” จะเป็นการเหมาะสมกว่าการใช้คำศัพท์เฉพาะทางวิชาการที่ใช้คำว่า “วันอมาวาสี” คำว่า วันข้างแรม นั้นหมายถึง วันทางจันทรคติ ที่ดวงจันทร์ค่อยๆ เริ่มมีดวงจนถึงมืดทั้งดวงในที่สุด ผู้อ่านฉบับแปลจะเห็นภาพชัดเจนกว่าการใช้คำศัพท์ทางวิชาการข้างต้น

Fils du Ciel เป็นคำเรียกองค์จักรพรรดิหรือฮ่องเต้ ในสมัยก่อนกษัตริย์ของจีนมีอำนาจปกครองแผ่นดินน้อยใหญ่มากมายจึงเรียกว่าจักรพรรดิ ซึ่งมีชื่อเฉพาะตามวัฒนธรรมของจีน คือ คำว่า “ฮ่องเต้”

La ville interdite คือพระราชวังหลวงตั้งแต่สมัยกลางราชวงศ์หมิงจนถึงราชวงศ์ชิง ในภาษาไทยใช้คำว่า “พระราชวังต้องห้าม” ตั้งอยู่กลางกรุงปักกิ่ง เมืองหลวงของประเทศจีน พระราชวัง

ต้องห้ามนี้มีพื้นที่ 720,000 ตารางเมตร อาคาร 800 หลัง มีห้องทั้งหมด 9,999 ห้อง และมีพระที่นั่ง 75 องค์ ใช้เวลาก่อสร้างประมาณ 14 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1406 จนถึง ค.ศ. 1420

Le livre des Heures คือ ตำราด้านโหราศาสตร์ว่าด้วยเลขมานาที่หรือฤกษ์พามาที่

เรื่องสั้นเรื่องวงไฟบริดจ์

Les Rocheuses หรือ **เทือกเขาร็อกกี** ซึ่งเป็นสถานที่ที่บรรยายในท้องเรื่อง เทือกเขานี้มีความยาว 4800 กม แม่น้ำใหญ่หลายสายมีต้นน้ำเกิดจากบริเวณเทือกเขานี้และมีสัตว์ป่ามากมายอาศัยอยู่โดยเฉพาะหมีกริซลีซึ่งเป็นหมีขนาดใหญ่ที่กล่าวถึงในเนื้อเรื่อง

carabine เป็นปืนไรเฟิลหรือปืนยาวชนิดหนึ่งมีน้ำหนักเบาและมีขนาดสั้นกว่าปืนไรเฟิลทั่วไป มีขนาดลำกล้องยาวน้อยกว่า 22 นิ้ว

fusils หรือในภาษาไทยใช้คำว่า "ปืนเล็กยาว" ในบริบทของเรื่องสั้นเรื่องวงไฟบริดจ์ตัวละครใช้ปืนชนิดนี้สำหรับล่าหมีกริซลี จึงน่าจะหมายถึง fusil de chasse หรือปืนลูกซองนั่นเอง ปืนลูกซองมีประวัติยาวนานตั้งแต่สมัยใช้ยิงด้วยการจุดชนวน เป็นการนำเม็ดกระสุนตะกั่วจำนวนมากกว่า 1 นัดใส่ในปืนเพื่อให้มีโอกาสงยิงเป้าหมายได้ง่ายขึ้น มักใช้ยิงเป้าที่เคลื่อนที่ เช่น นกในอากาศ

Le tuyau d'orgue เป็นเครื่องดนตรีประเภทลมเรียกว่าออร์แกน ซึ่งถือเป็นเครื่องดนตรีอันเป็นสัญลักษณ์ของโบสถ์คริสต์ มีกระบวนการทำให้เกิดเสียงคล้ายเครื่องดนตรีประเภทเครื่องลม คือ ดันลมให้ผ่านท่อที่มีรูปร่างแตกต่างกัน โดยคีย์บอร์ดจะเป็นตัวบังคับช่องทางเดินของลมว่าจะให้ไปออกในท่อใด และจะได้เสียงออกมาแตกต่างกัน ในบริบทนี้ผู้เขียนบรรยายฉากโดยเปรียบเทียบเสียงลมที่พัดต้องหูสนเหมือนเสียงท่อขนาดต่าง ๆ ในออร์แกนที่มีระดับเสียงสูงต่ำต่างกันอันเกิดจากการดันของลม

หมี กริซลี (grizzlie) หรือ หมีเทา (l'ours gris) เป็นหมีชนิดหนึ่งที่มีถิ่นที่อยู่แถบทวีปอเมริกาเหนือ คือ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา เท่านั้น มักอาศัยตามลำพังยกเว้นจะรวมตัวกันตามบริเวณล่าอาหาร แม่น้ำ หรือทะเลสาบในช่วงที่ปลาแซลมอนวางไข่ เป็นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่ มีน้ำหนัก

ระหว่าง 180 – 500 กก.หรืออาจหนักถึง 1 ตัน ขณะที่ตัวเมียมีน้ำหนักระหว่าง 90 ถึง 270 กก. หมึกกริลลีมีลำตัวเป็นสีน้ำตาลเข้มหรือสีเทา

อนึ่ง คำว่า grizzlie นี้ผู้แปลเห็นว่าควรทับศัพท์ตามความนิยมว่า “หมึกกริลลี”

Mélèze เป็นไม้สนจำพวกหนึ่ง เป็นไม้เนื้อแข็ง หนาทน มีชื่อในภาษาอังกฤษว่า larch ไม้ในป่าสนประเภทนี้ขึ้นอยู่ทางซีกโลกเหนือ ในท้องที่มีอากาศหนาว พื้นที่ป่ามีลักษณะแถบกว้างกระจายอยู่ทางตอนเหนือของทวีปอเมริกาเหนือ ตั้งแต่อลาสก้า แคนาดา

Commutateur คือ สวิตช์ซึ่งทำหน้าที่เปลี่ยนกระแสไฟฟ้าให้เดินกลับกันหรือเปลี่ยนจากกระแสไฟสลับ A.C. เป็นกระแสไฟตรง D.C. (เรียกกันทั่วไปว่าหัวคอมมิวเตเตอร์ประกอบขึ้นจากแผ่นโลหะทองแดง เรียงเป็นรูปทรงกระบอกหรือวงแหวนเป็นปลอกหนา มีร่องกลางเป็นรูปกลม สวมเข้ากับแกนหมุนไดนาโม เพื่อให้หมุนสัมผัสผิวหน้ากับแปรงถ่าน เป็นการสะสมกระแสไฟขึ้นในขณะหมุน) อนึ่ง คำนี้ ได้มีการทับศัพท์ไว้ในรายการทับศัพท์รวบรวมจากการสะกดตามราชบัณฑิตยสถานว่า “คอมมิวเตเตอร์” ดังนั้นผู้แปลจึงได้ถ่ายทอดคำนี้ โดยทับศัพท์ไปในฉบับแปล

Pavillon ในบริบทนี้หมายถึง construction légère située dans un parc et destinée à servir d'abri คือ บ้านหลังเล็กลักษณะแบบบังกะโลใช้พักค้างแรม ซึ่งในเนื้อเรื่องผู้แต่งระบุว่าเป็น pavillon avec salle de bain คือมีห้องน้ำด้วยซึ่งแสดงถึงความโอ้อ่าของสถานที่พักแรมแห่งนี้

เรื่องสั้นเรื่องทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ชื่อของไม้หอมที่ปรากฏในพระคัมภีร์ไบเบิล

Cinnamon หรือ อบเชย เป็นเครื่องเทศชนิดหนึ่ง มีกลิ่นหอม ได้มาจากเปลือกไม้ชั้นในที่แห้งแล้วของต้นอบเชย ซึ่งเป็นไม้ยืนต้น แท่งอบเชยมีสีน้ำตาลแดง มีลักษณะเหมือนแผ่นไม้แห้งที่หงอ หลังจากได้รับความชื้น คำว่า cinnamon นี้ เป็นคำในภาษาอังกฤษ ในภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า cannelle ในฉบับแปลนั้นผู้แปลใช้คำว่า “อบเชย” ในภาษาไทยตามหลักความนิยม

Myrrh มีชื่อในภาษาไทยว่า “มดยอบ” เป็นคำที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไบเบิลฉบับภาษาไทย เป็นยางไม้หอมชนิดหนึ่งยางของต้นมดยอบมีสีแดงอมเหลืองหรือน้ำตาลแดงใช้ทำยาารวมไปถึงในพิธีทางศาสนาตามธรรมเนียมของชาวยิวด้วย กล่าวคือ ใช้น้ำมันหอมของมดยอบขโลมศพ ในวันที่พระกุมารเยซูประสูตินั้น โหราจารย์ 3 คนได้นำของขวัญ 3 อย่างซึ่งมีความหมายเป็นสัญลักษณ์มาถวายแด่พระกุมาร ของขวัญดังกล่าวได้แก่

ก.ทองคำ (gold หรือ l'or) เป็นของถวายแด่กษัตริย์ พระเยซูกุมารเป็นจอมราชา มีความหมายว่าพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์

ข.กำยาน (Frankincense ในภาษาอังกฤษ และ Encens ในภาษาฝรั่งเศส) ใช้ถวายบูชาเทพเจ้า กลิ่นหอมของกำยานเป็นการยกคำภาวนาไปถึงเทพเจ้าเป็นการแสดงพระเทวภาพของพระกุมารเจ้า พระองค์ทรงเป็น “พระเจ้าเที่ยงแท้”

ค.มดยอบ (myrrh คำเดียวกันนี้มีใช้ทั้งในภาษาฝรั่งเศสและภาษาอังกฤษ) เป็นยางไม้หอมใช้สำหรับชโลมพระศพ เป็นการแสดงพระธรรมชาติของมนุษย์ของพระคริสต์เจ้าว่า พระองค์ทรงเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

เรื่องสั้นเรื่องแรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

เมืองวลาดิวอสต็อก เป็นฉากของเรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นเมืองศูนย์กลางการปกครองทางภูมิภาค ตะวันออกไกล (Primorsky Krai) และเป็นเมืองท่าชายฝั่งที่สำคัญบนทะเลญี่ปุ่นของรัสเซีย มีพรมแดนติดกับประเทศจีนและประเทศเกาหลี ชื่อเมืองนี้มีความหมายในภาษารัสเซียว่า “ผู้ปกครองแห่งตะวันออก” แต่ในภาษาจีนเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “ไห่เจินไห่” อันมีความหมายว่า “บึงปลิงทะเล” เมืองนี้มีพื้นที่ทั้งสิ้น 600 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 594,701 คน จากการสำรวจในปี ค.ศ. 2002 ช่วงก่อนการปิดเมืองในปี ค.ศ. 1958 – 1991 เมืองวลาดิวอสต็อกมีประชากรเป็นชาวเกาหลีและจีนเป็นจำนวนมาก ในเมืองนี้ยังเป็นชุมชนชาวอาร์เมเนียที่ใหญ่ที่สุดทางตะวันออกของรัสเซียอีกด้วย

ถนนสเวตลานสกายา (Svetlanskaya) ถนนสายนี้ตั้งอยู่ใจกลางเมืองวลาดิวอสต็อก เป็นถนนสายประวัติศาสตร์ที่ยาวที่สุดของเมืองซึ่งทอดยาวตลอดอ่าว Golden Horn Bay เดิมมีชื่อว่าถนนอเมริกันสกายา (Amerikanya Street) ตามชื่อเรือรบซึ่งสร้างในประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาในปี ค.ศ. 1873 ถนนสายนี้ได้รับการเปลี่ยนชื่อใหม่ตามชื่อเรือรบอีกลำชื่อ Svetlana อีก 50 ปีต่อมาหลังจากที่ Vladimir Lenin ถึงแก่กรรมในปี ค.ศ. 1924 ถนนสายนี้ได้รับการเปลี่ยนชื่อเป็นถนน Comrade Lenin หรือเรียกสั้นๆ ว่า เลนินสกายา ภายหลังได้มีการนำเอาชื่อ สเวตลานสกายา (Svetlanskaya) ซึ่งเป็นชื่อเดิมของถนนสายนี้กลับมาใช้ใหม่ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1992 ถนนสายนี้เป็นที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มากมาย ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสถานทูตและสำนักงานการค้าของชาวต่างประเทศ

Icône ในบริบทของเรื่องสั้นหมายถึงรูปเคารพหรือสัญลักษณ์ตามวัฒนธรรมความเชื่อในศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเนอคอฟ

แม่น้ำเนวา (Néva) คำๆ นี้ถือได้ว่าเป็นคำคุณศัพท์ที่ทำให้เราทราบว่าภูมิหลังของตัวละครหลักอยู่ที่เมืองใดของประเทศรัสเซีย แม่น้ำสายนี้มีความยาว 74 กิโลเมตรไหลผ่านเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ซึ่งเป็นเมืองสำคัญของรัสเซียติดกับทะเลบอลติก สองฝั่งแม่น้ำมีสถานที่สำคัญๆ ตั้งอยู่ อาทิ พระราชวังฤดูหนาว (Winter Palace) พระราชวังหินอ่อน (Marble Palace) เป็นต้น

หมู่เกาะปากแม่น้ำเนวา ซึ่งในต้นฉบับใช้คำว่า les îles จากสภาพภูมิศาสตร์ของแม่น้ำสายนี้มีเกาะที่อยู่ปากแม่น้ำมากมาย เกาะที่มีความสำคัญ ได้แก่ เกาะวาซิลเยฟสกี (Vasilyevsky Island) ที่มีความโดดเด่นเนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ สถาบันทางศิลปะ มหาวิทยาลัย พุชกินเข้าส์หรือสถาบันทางอักษรศาสตร์ องค์การเหมืองแร่ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา อาคารตลาดหลักทรัพย์และเสาหินสีแดงคู่ใหญ่ หรือ เกาะเยลาเกิน (Yelagin Island) เป็นต้น ดังนั้นในขั้นตอนถ่ายถอดคำว่า « îles » นั้นผู้แปลเห็นว่าสมควรใช้คำว่า “หมู่เกาะกลางน้ำ” ซึ่งให้ความหมายถึงเกาะต่างๆ ในแม่น้ำสายนี้

Le Réveillon หรือวันคริสต์มาสอีฟ ในบริบทของเรื่องสั้นเรื่องนี้เห็นได้ว่าเป็น le réveillon du Noël เนื่องจากว่าในต้นฉบับกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า « Le colonel se souvint qu'on était au 24 décembre, le soir du Réveillon. » (p.90) เป็นงานฉลองในครอบครัวก่อนวันคริสต์มาสหรือวันที่ 25 ธันวาคม ของทุกปี วันคริสต์มาสอีฟมีความสำคัญมากสำหรับสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะเด็กๆ ที่ต่างเฝ้ารอคอยของขวัญ ผู้คนจึงจับจ่ายซื้อของเพื่อเตรียมงานในคืนวันนี้ มีการจัดเตรียมอาหารพิเศษไว้ฉลองในงานเลี้ยงซึ่งไปประกอบด้วย ไก่งวง (dinde de Noël) เด็กที่ทำเป็นรูปพื้น มีการเสิร์ฟอาหารทะเลโดยเฉพาะหอยนางรม และมีของหวาน 13 อย่างเพื่อรำลึกถึงพระเยซูคริสต์และผู้เผยวาระทั้ง 13 คนซึ่งเชื่อกันว่ามาจากเมือง Provence

คำว่า Le Réveillon นี้ตามความนิยมของคนไทยซึ่งคุ้นกับภาษาอังกฤษนั้นจะใช้คำว่า “วันคริสต์มาสอีฟ” (Christmas Eve Day) ดังนั้นผู้แปลจึงใช้หลักความนิยมถ่ายถอดคำๆ นี้ในบทแปล

รถเลื่อนทรอยกา (troïka) เป็นรถเลื่อนชนิดหนึ่งของรัสเซีย เทียมด้วยม้า 3 ตัว

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาย

อาวุธในบริบทของเรื่อง

fusée (f) (p.102) ตามบริบทของช่วงเหตุการณ์ในท้องเรื่องเป็นการรบช่วงหนึ่งในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง จึงน่าจะหมายถึง fusée éclairante หรือ "พลุสัญญาณ" ที่ใช้ในที่มืดและกำหนดจุดที่ตั้งของข้าศึกในสมรภูมิรบ ซึ่งตามพจนานุกรมในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ Dictionnaire Encarta ของ msn ได้ให้คำจำกัดความหนึ่งว่า "(MILITAIRE) pièce d'artifice qui, propulsée en l'air dans l'obscurité, produit assez de lumière pour signaler l'emplacement de l'ennemi" มิใช่จรวดยิงข้าศึก หรือ roquette ที่ใช้ในการรบช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

grenade (f)(p.104) projectile explosive , lancé à la main ou avec un fusil ถ่ายทอดในภาษาไทยว่าระเบิดมือ

Un 150 (p.106) เป็นกระสุนปืนใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลาง 150 มม. ภาษาทางการทหารมักถ่ายทอดว่า "กระสุนปืนใหญ่ขนาด 150 มม."

Shrapnell (p.106) เป็นกระสุนปืนใหญ่ชนิดหนึ่งที่แตกกลางอากาศ

2. การถ่ายทอดต้นฉบับสู่ฉบับแปล

2.1 การถ่ายทอดสีนํ้าท้องถิ่น (la couleur locale) และสีนํ้าแห่งประวัติศาสตร์ (la couleur historique)

ต้นฉบับรวมเรื่องสั้นของโจเซฟ เคสเซลมีฉากต่างแดนหรือแปลกถิ่น (exotique) อยู่มาก ดังนั้นสีนํ้าท้องถิ่นและสีนํ้าแห่งอดีตจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ควรพิจารณา ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างความรู้สึกแปลกประหลาดให้แก่ผู้อ่าน ผู้แปลจึงต้องคงสีนํ้าเหล่านี้ไว้โดยไม่ดัดแปลงหรือปรับปรุงตัดทอนเนื้อหา คงไว้ให้ผู้อ่านได้สัมผัสกับความแปลกเช่นเดียวกับผู้อ่านต้นฉบับ

สีนํ้าแห่งท้องถิ่น (couleur locale) คือ ความแปลกทางภูมิประเทศและวัฒนธรรมที่เกิดจากระยะห่างของสถานที่และเวลา ส่วน **สีนํ้าแห่งประวัติศาสตร์** (couleur historique) เกิดจากระยะห่างทางเวลาที่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่คุ้นเคยแก่ผู้อ่าน เช่น วิถีคิดและวิถีเจรจาแบบโบราณของตัวละครในท้องเรื่องที่แตกต่างจากคนร่วมสมัย (สุณีย์ วงเวียน, 2540, น104)

2.1.1 สีนํ้าแห่งท้องถิ่น เราสามารถรักษาสีนํ้าแห่งท้องถิ่นด้วยการถ่ายทอดบทแปลโดยคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

ก. การทับศัพท์ในภาษาอังกฤษ แยกออกเป็น

- การใช้คำประกอบหน้าคำแสดงเพศของตัวละคร เช่น ในเรื่องสั้นเรื่องนาวิกโยธิน รด ผู้แต่งใช้คำว่า *Miss Evelyn Philipp* (p.14) แทนที่จะใช้คำว่า *Mademoiselle Evelyn Philipp* ดังนั้นการที่ผู้แต่งใช้คำประกอบหน้าคำแสดงเพศตัวละครแบบภาษาอังกฤษถือได้ว่าเป็นเจตนากรณีที่ต้องการคงสีสันแห่งท้องถิ่นของตัวละครไว้
- การใช้คำอุทานในภาษาอังกฤษ ในเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่องของโจเซฟ เคสเซล มีเรื่องสั้นเรื่องหนึ่ง คือ เรื่อง “วงไพ่บริดจ์” (*Une partie de bridge*) ที่ฉากของเรื่องเกิดที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัฒนธรรมของการใช้ภาษาอังกฤษมากกว่าเรื่องอื่นๆ ผู้แต่งต้องการรักษาสีสันของท้องถิ่นไว้จึงได้ใช้คำอุทานเป็นภาษาอังกฤษ ถึงแม้ว่าคำบางคำอาจจะถ่ายทอดเป็นภาษาฝรั่งเศสได้ก็ตาม ได้แก่คำว่า *By Jove* (p.58) ทับศัพท์ว่า บายโจฟ (น.59) คำนี้ เป็นคำอุทานในภาษาอังกฤษที่แสดงถึงความประหลาดใจ หรือการยืนยันรับรอง มีความหมายในภาษาไทยว่า “โอโฮ” “จริงหรือ” “ให้ตายสิ” ซึ่งคำๆ นี้ อาจใช้คำอุทานในภาษาฝรั่งเศสว่า “Oh” หรือ “parbleu” ก็ได้ แต่การที่ผู้แต่งใช้คำอุทานเป็นภาษาอังกฤษแสดงให้เห็นถึงเจตนากรณีที่ต้องการรักษาสีสันท้องถิ่นไว้ หรือคำว่า *Well* (p.54) ทับศัพท์เป็นเวล (p.55) ในกรณีตัวอย่างข้างต้นผู้แต่งใช้คำอุทาน “well” ในภาษาอังกฤษ ทั้งที่สามารถใช้คำในภาษาฝรั่งเศสว่า “eh bien ! bon ! หรือ enfin ! ก็ได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเป็นเจตนาของผู้แต่งเพื่อต้องการรักษามรดกภาษาของประเทศไทยที่ใช้ภาษาอังกฤษตามท้องเรื่อง จึงถือเป็นสีสันแห่งท้องถิ่นแบบหนึ่ง
- การทับศัพท์คำนามทั่วไปและคำนามเฉพาะเป็นภาษาอังกฤษ
เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย
aloès géant ทับศัพท์ว่า อโลเวร่ายักษ์

เรื่องสั้นเรื่องวงไพ่บริดจ์
ชื่อสถานที่ *les Rocheuses* ทับศัพท์ว่า เทือกเขาร็อกกี (Rocky Mountains)
ชื่อสิ่งของ *commutateur* ทับศัพท์ว่า เครื่องคอมมิวเตเตอร์ (commutator)
(ตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน)

ชื่อสัตว์ l'ours gris ทับศัพท์ว่า หมึกกริสลี

ข. การทับศัพท์ในภาษาอื่นเพื่อรักษาสีสันแห่งท้องถิ่น

- การทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่น ในเรื่องสั้นเรื่อง *นากิคนลากรถ* ได้แก่ คำดังต่อไปนี้

kourouma	ทับศัพท์ว่า	รถลากคูรูมา
sen	ทับศัพท์ว่า	เซน (หน่วยเงินตราเงินปลีกย่อยของเงินเยน)
sake	ทับศัพท์ว่า	เหล้าสาเก
kimono	ทับศัพท์ว่า	ชุดกิโมโน
obis	ทับศัพท์ว่า	สายโอบิ

- การทับศัพท์ภาษารัสเซีย ในเรื่องสั้นเรื่อง *แรงไถสของชีว-ลาน-ฮิม* ชื่อเฉพาะของสถานที่และยานพาหนะในเรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงสีสันแห่งท้องถิ่นให้แก่ผู้อ่าน ได้แก่ คำว่า

Svetlanskaya (p.76)	ทับศัพท์ว่า	ถนนสเวทลันสกายา (น.77)
Vladivostok (p.76)	ทับศัพท์ว่า	กรุงวลาดีวอสต็อก (น.77)
izvostchiks (p.78)	ทับศัพท์ว่า	พวกอิซวอสทิจิกส์ (น.79)
Tieplouchka (p.82)	ทับศัพท์ว่า	ตุ้ลีนค้ำติปลูชกา (น.83)

เรื่องสั้นเรื่อง *วันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ* ได้จากการทับศัพท์ชื่อเฉพาะของตัวละครและชื่อของสถานที่ในเรื่อง ได้แก่ Serge Mikhaïlovich Jerkof (p.90) ทับศัพท์ว่า เซร์ฌ มิคาอิลอวิช เมอคอฟ (น.91) Néva (p.96) ทับศัพท์ว่า แม่น้ำเนวา (น.97)

อนึ่งการทับศัพท์ในภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่นๆ ทั้งสามนิยายและวิสาขมานยมนั้นผู้แปลยึดตามหนังสือหลักเกณฑ์การทับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน

ค. การถ่ายทอดคำศัพท์ตามความนิยม

เรื่องสั้นเรื่อง นากิคนลากรถ

Socque (เกือกหรือรองเท้าไม้) (p.16) ถ่ายทอดคำเป็น เกียะ (น.17)

2.1.2 สีสันแห่งประวัติศาสตร์ (couleur historique) ปรากฏในต้นฉบับเรื่องสั้นแนวตำนานบางเรื่องของโจเซฟ เคสเซล มีการใช้คำศัพท์ที่แสดงถึงสีสันแห่งอดีต ผู้แปลจึงต้องใช้คำให้เหมาะกับบริบท เช่น คำราชาศัพท์ คำอสังการ รวมไปถึงชื่อเฉพาะตามวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคในประเทศในบริบทของเรื่องสั้น

เรื่องสั้นเรื่อง ช่างพระเกศาของฮองเต้ ได้แก่คำต่อไปนี้

Empereur	ใช้คำว่า ฮองเต้
Le maître de festin	ใช้คำว่า หัวหน้าวิเศษ (หัวหน้าพ่อครัว)
Les livres secrets du désir, les voluptés	ใช้คำว่า ตำราว่าด้วยตัณหาเร้นลับ
Le barbier	ใช้คำว่า ช่างพระเกศา
La ville interdite	ใช้คำว่า พระราชวังต้องห้าม
Le livre des Heures	ใช้คำว่า ตำราว่าด้วยเลขฆานาที่

เรื่องสั้นเรื่อง ทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย ได้แก่คำต่อไปนี้

Dieu des Armées	ใช้คำว่า พระเจ้าจอมโยธา
Galaad	ใช้คำว่า กิเลอาด ตามเสียงของคำ Gilead ในภาษาอังกฤษ
Jehovah	ใช้คำว่า พระเยโฮวาห์
Judée	ใช้คำว่า แคว้นยูเดีย แทน “ฉุเด” ตามเสียงอ่านในภาษาฝรั่งเศส
Salomon	ใช้คำว่า กษัตริย์โซโลมอน ตามเสียงในภาษาอังกฤษ

2.2 ไวยากรณ์ภาพพจน์ (figures rhétoriques)

สำนวนโวหารที่ปรากฏในเรื่องสั้นของโจเซฟ เคสเซลนี้มักเน้นบทพรรณนาที่ใช้โวหารภาพพจน์ที่เป็นความเปรียบ ซึ่งเป็นการใช้คำให้เกิดภาพ นอกจากนี้ ไวยากรณ์ภาพพจน์ยังช่วยขยายความถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมอีกด้วย โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งจะทำให้เข้าใจง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่าน ได้รส คำ ความ อารมณ์ ความรู้สึก และรสภาพในงานชิ้นนั้น ๆ (กอบกุล อิงคุทานนท์, ม.ป.ป., น.60)

อันดับแรกผู้แปลได้วิเคราะห์ต้นฉบับโดยดูว่าผู้แต่งใช้โวหารภาพพจน์ชนิดใดเพื่อที่จะได้ถ่ายทอดโวหารนั้นตามเจตนารมณ์ของผู้แต่งและสามารถเก็บอรรถรสเดิมไว้ให้ครบถ้วน รวมไปถึงต้องดูนัยประหวัดหรือความหมายแฝง (la connotation) ด้วยโวหารภาพพจน์ที่ใช้ในเรื่องสั้นของโจเซฟ เคสเซล มีดังนี้

2.2.1 อุปมา (comparaison) เป็นการกล่าวเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง ดังได้มีนักวิชาการให้ความหมายคำว่า อุปมา ไว้ดังนี้ “...อุปมาเป็นภาพพจน์แบบหนึ่ง เป็นการเปรียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่ง ด้วยจุดประสงค์ที่จะแสดงหรืออธิบายของสิ่งนั้นๆ (ทั้งรูปธรรมและนามธรรม) และคำแสดงการเปรียบเทียบปรากฏอยู่เช่น เหมือน ราวกับ ดัง เป็นต้น” (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539, น.212) ขอยกตัวอย่างจากเรื่องสั้นโดยลำดับดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องนากิคนลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Les brancards tiraient sur ses mains ; tout son corps était *comme* happé en arrière. (p.18)

บทแปล

รถลากนั้นถ่วงมือเขาไว้ ร่างกายทุกส่วนของเขา*เหมือนกับ*ถูกถ่วงรั้งไว้จากด้านหลัง (น.19)

ในประโยคนี้มิได้หมายความว่าผู้ใดผู้หนึ่งมาตะครุบร่างของนากิไว้ทางเบื้องหลังแต่ในบริบทนี้เป็นการกล่าวเปรียบเทียบโดยกล่าวเปรียบเทียบว่าร่างกายของตัวละครผู้นี้ถูกกระทำการด้วยการใช้คำเชื่อม “เหมือนกับ” หรือ “comme”

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Une écume rose adoucissait le bleu violent des vagues où courait parfois, *comme* une vipère d'or, un rayon plus vif. (p.30)

บทแปล

ฟองคลื่นเป็นสีชมพูช่วยให้คลื่นสีน้ำเงินจัดจ้านดูอ่อนโยนลงซึ่งเป็นจุดที่บางคราวลำแสงระยิบระยับเลื่อยลัด*ราวกับ*อสรพิษสีทอง (น.31)

บทพรรณนาฉากของบรรยากาศของชายทะเลยามเช้า เมื่อแสงตะวันสาดส่อง
เกลียวคลื่นที่ซัดเข้าหาฝั่ง ดูราวกับเป็นงูสีทอง โดยผู้แต่งใช้แสง และสีมาเปรียบช่วยให้เกิด
ภาพพจน์ คลื่นที่มีธรรมชาติเป็นสีน้ำเงินเมื่อกระทบกับแสงแดดกลับเปลี่ยนสีเป็นสีชมพู

เรื่องสั้นเรื่องหลับไม่ลง

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Et sans qu'il les contrôlât, des pensées vagues et ternes traînaient dans
son esprit *ainsi que* de pesantes voitures rampant le long d'une route défoncée au
crépuscule :... (p.41)

บทแปล

ความคิดที่คลุมเครือและหม่นหมองเหล่านี้ได้จับเข้าไปในจิตใจของเขาโดยที่ตนเอง
ไม่อาจควบคุมไว้ได้ *เหมือน* รถยนต์ที่หนักอึ้งซึ่งไต่ขึ้นทางอันเป็นหลุมเป็นบ่อในเวลาโพล้เพล้
(น.41)

ในบริบทนี้ผู้แต่งกล่าวเปรียบสภาพจิตใจของตัวละครฝ่ายชายคือ “เขา” ที่คลุมเครือ
ถูกบีบคั้นให้ต้องรับภาระเปรียบกับรถยนต์ที่ชนล้มภาระขึ้นไปในทางชันในเวลาที่มีดมัว

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ่องเต้

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Les flammes en montaient *comme* de gigantesques fleurs, mais elles
étaient trop faibles pour dévorer son ennui. (p.44)

บทแปล

เปลวเพลิงพวยพุ่งราวกับบุปผาขนาดยักษ์ แต่เปลวเพลิงเหล่านั้นก็ยังรุนแรงน้อยเกิน
กว่าที่จะเผาผลาญความเบื่อหน่ายของพระองค์ให้หมดสิ้นไปได้ (น.45)

ในบริบทนี้เป็นบทพรรณนาฉากของสงคราม เปรียบความรู้สึกของฮ้องงี้กับการทำศึกสงครามกับศัตรู เปลวเพลิงที่โชติช่วงในการตีเมืองของข้าศึกยังไม่มีพลังเพียงพอที่จะกำจัดความเปื้อน่ายของพระองค์ลงได้

เรื่องสั้นเรื่องวงไฟปริศน์

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Le vent râpeux leur écorchait le visage et grondait à travers les mélèzes *comme* dans un tuyau d'orgue. (p.52)

บทแปล

ลมกรรโชกแรงปะทะใบหน้าพวกเขาและพัดอยู่ผ่านหมู่สนราวกับท่อของออร์แกน (น.53)

ในฉากพรรณนาบรรยายกาศของเรื่อง ผู้อ่านสามารถเห็นภาพของฉากได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ เสียงของกระแสดลมเมื่อพัดต้องหมู่ต้นสนทำให้เกิดเสียงเหมือนกับท่อในเครื่องเล่นออร์แกนในโบสถ์ที่ทำให้เกิดระดับเสียงต่างกัน

เรื่องสั้นเรื่องทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Sa bouche serrée luisait *comme* un fil de rubis. (p.68)

บทแปล

ริมฝีปากที่แน่นเป่งประกายดุจดังริ้วเส้นสีแดงทับทิม (น.69)

ประโยคข้างต้นนี้เป็นการพรรณนาความงดงามของริมฝีปากตัวละครที่ชื่อมีราห์ที่นุ่มเป็นเส้นตรงเปรียบได้กับเส้นสีย่างพลอยทับทิมคือ เป็นรูปเส้นสีแดงเรียวยาว

เรื่องสั้นเรื่องแรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Quand l'ombre serait épaisse *comme* l'encre des écritoirs chinois, le fils de Liyeng devait lui apporter un bidon d'essence. (p.82)

บทแปล

เมื่อเงามืดปกคลุมจนหนาทึบ *ดุจ* หมึกจีนในกระปุก ลูกชายของลี-ยั้งจะต้องเอาน้ำมันกระป๋องนั้นมาให้กับเขา (น.83)

ตามตัวอย่างนี้มีคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบคือ คำว่า “comme” หรือ “ดุจ” ในภาษาไทย คือ เปรียบเงามืดเหมือนกับหมึกสีดำในกระปุก

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Une file de traîneaux, attelés de troïkas couvertes de sonnettes claires, glissaient *comme* une tempête heureuse sur la neige aux reflets bleus de lune. (p.94)

บทแปล

ขบวนรถเลื่อนเป็นแถวยาวผูกติดกับรถเลื่อนทรายสกาแบบรัสเซียที่มีกระดิ่งเสียงกังวานแว่นอยู่เต็มนั้นแล่นไป/วนพายุหิมะที่มียอดเงินสะท้อนมาจากดวงจันทร์ (น.95)

ในประโยคข้างต้นนี้มีคำว่า *comme* หรือ “ปาน”ผู้แต่งพรรณนาภาพรตลกขบขันต่าง ๆ ที่เล่นบนพื้นที่เป็นน้ำแข็งอย่างรวดเร็วราวกับพายุลและเป็นพายุแห่งความสุขของเทศกาลคริสต์มาสอีฟ

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาที่ตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

...il essaya de se remettre à plat ventre, mais ses jambes étaient raidies *comme* dans un plâtre et il ne put que s'asseoir, les mains larges, écartées pour offrir plus de surface diminuer la pression de son corps lourd, lourd. (p.104)

บทแปล

เขาพยายามทำให้ท้องแบนราบติดพื้นดินอีกครั้งหนึ่ง แต่ขาทั้งสองข้างแข็งตึงเหมือนอยู่ในปูนปลาสเตอร์และเขาก็ได้แต่เพียงนั่งลง มือใหญ่ของเขากางออกเพื่อให้พื้นที่มากยิ่งขึ้นลดแรงกดของน้ำหนักตัวของเขาที่หนักแสนหนัก (น.105)

ในความรู้สึกของแปรแรงขาทั้งสองของเขาที่อยู่ในโคลนดูตึงแข็งไม่สามารถขยับเขยื้อนได้เหมือนกับอยู่ในปูนปลาสเตอร์

2.2.2 อุปลักษณ์ (métaphore) เป็นโวหารภาพพจน์ที่แสดงการเปรียบเทียบที่ไม่มีคำเปรียบเทียบปรากฏให้เห็น แต่เป็นการเปรียบเทียบโดยโยงใยความคิดอย่างหนึ่งไปสู่อีกความคิดหนึ่ง ในภาษาไทยอาจใช้คำว่า เป็น คือ เป็นต้น ผู้แต่งใช้โวหารอุปลักษณ์ในเรื่องสั้นดังต่อไปนี้

เรื่องสั้นเรื่องนาวิกคนลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

...et il sentait parfois dans sa poitrine lasse *une bête* acharnée et sournoise qui l'étouffait. (p.12)

บทแปล

...และบางครั้งก็รู้สึกวุ่นวายในอกที่อ่อนล้าของเขามีสัตว์ร้ายที่คุกคามเขาอยู่ลึกๆ ซึ่งทำให้เขาหายใจไม่ออก (น.13)

คำที่เป็นตัวเอนหมายถึงความทุกข์ทรมานภายในร่างกายของนาเกิตัวเอกของเรื่อง คือ โรคหัวใจนั่นเอง

เรื่องสั้นเรื่องหน้ากากงาม**ตัวอย่าง**ต้นฉบับ

Mais soudain le sourire atroce *du masque* fut insupportable à Marceline. (p.28)

บทแปล

แต่ฉับพลันนั่นเอง รอยยิ้มที่เหี้ยมเกรียมของหน้ากานั้นทำให้มาร์เซอลีนไม่อาจทนต่อไป (น.29)

คำว่า “masque” ในบริบทของตัวอย่างผู้แต่งน่าจะต้องการเปรียบเทียบโดยไม่ใช้คำแสดงการเปรียบเทียบ

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะซาวาย**ตัวอย่าง**ต้นฉบับ

Comment avait-elle pu aimer *cette figure d'oiseau de proie* ? (p.32)

บทแปล

หล่อนไปชอบบุคคลผู้ที่มีหน้าตาเป็นเหยี่ยวล่าเหยื่อได้อย่างไรกัน (น.33)

ในประโยคนี้นี้ได้หมายความว่าอัลแลนมีหน้าตาเป็นนกกล้าเหยื่อ แต่ความหมายแฝงของคำ คือ คนที่คอยจ้องตะครุบหรือหาโอกาสฉกฉวยประโยชน์ของผู้อื่น ซึ่งสัมพันธ์กับประโยคต่อมาในท้องเรื่องที่ใช้คำว่า « vorace » ซึ่งความหมายแรก หมายถึง นกที่กินเนื้อเป็นอาหาร แต่ความหมายแฝงของคำในบริบทนี้ คือ คนที่เห็นแก่ได้ ละโมบ ตะกละตะกราม

เรื่องสั้นเรื่องหลับไม่ลง

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

La fenêtre était ouverte sur la campagne où la nuit d'été mêlait dans un creuset voluptueux des parfums, des chansons et des plaintes douces. (p.38)

บทแปล

หน้าต่างเปิดกว้างหันไปทางหมู่บ้านที่ยามค่ำคืนของฤดูคิมหันต์ได้คละเคล้ากลิ่นหอมหวานชนิด บทเพลง และเสียงบ่นรำพึงเล็กน้อยภายใน**เบ้าหลอม**รวมอันเข้ายวน (น.39)

คำว่า « creuset » ซึ่งตามรูปศัพท์มีความหมายตรงกับคำว่า**เบ้าหลอม** ผู้เล่าแสดงภาพพจน์ความเปรียบหมายถึงสถานที่อันมีขอบเขตอาจเป็นส่วนดอกไม้เปรียบคล้าย**เบ้าอันเป็นที่รวม**ของกลิ่นหอมของดอกไม้ไม่นานาพันธุ์

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ่องเต้

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Le désir du Fils du Ciel sera satisfait. (p.46)

บทแปล

ควรมิควรแล้วแต่**องค์ฮ่องเต้**จะทรงโปรด พระเจ้าข้า (น.47)

คำว่า « Fils du Ciel » นั้นหมายถึงจักรพรรดิของจีนหรือตามวัฒนธรรมของจีนใช้คำว่า “ฮ่องเต้” ดังในพจนานุกรม Hachette ได้ให้ความหมายของคำๆ นี้ว่า « His. autref. l'empereur de Chine » (Gatard, 1992, p.295)

เรื่องสั้นเรื่องวงไฟบริดจ์

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

By Jove, vous avez un drôle de jeu dans cette nuit d'encre. (p.58)

บทแปล

บายโจฟ ! พวกคุณเล่นบ้านอะไรกันในเวลาที่มีดมืดดื้ออย่างนี้" (น.59)

ในบริบทของประโยคนี้ผู้พูดกล่าวเปรียบบรรยายภาคในเรือนพักแรมที่มีดสนิทอันเกิดจากการที่กลุ่มเพื่อนแกล้งปิดสวิทช์ควบคุมกระแสไฟฟ้า โดยไม่ได้ใช้คำเปรียบ แต่ใช้คำว่า *cette nuit d'encre* ซึ่งเป็นสำนวนหมายถึง คืนที่มีดสนิท ในภาษาไทยภาษาพูดจะใช้คำว่า “มืดดื้อดื้อ” ไปเลยจะไม่ใช่คำว่า “คืนที่ดำเป็นหมึก”

เรื่องสั้นเรื่องทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Ô Dieu des Armées, s'écria-t-il, comment permets-tu à ton esclave Salomon de diminuer mon prestige par des mots insensés? (p.66)

บทแปล

“โอ้ ข้าแต่พระเจ้าจอมโยธา” เทพแห่งความตายอุทานขึ้น “ท่านปล่อยให้โซโลมอน ทาสของท่านทำให้เกียรติของข้าเสื่อมถอยลงด้วยถ้อยคำอันไร้สติได้อย่างไร (น.67)

คำว่า “พระเจ้าจอมโยธา” เป็นภาพพจน์ที่นำเอาพระเจ้าไปเปรียบกับผู้บัญชาการ กองทัพโดยตรง ไม่ใช่คำเชื่อม คำๆ นี้ เป็นสมญานามหนึ่งในจำนวนหลายๆ ชื่อซึ่งปรากฏในพระ คริสต์ธรรมคัมภีร์ที่ชาวฮีบรูใช้เรียกพระเยโฮวาห์เป็นการแสดงพระเดชานุภาพของพระเจ้าสูงสุด

เรื่องสั้นเรื่องแรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Un grand diable roux s'agitait plus que les autres et, devant lui, abattu, gisait Li-Yeng, le nez en sang. (p.80)

บทแปล

เจ้าปีศาจผมแดงร่างใหญ่คนหนึ่งกระสับกระส่ายยิ่งกว่าคนอื่นๆ และเบื้องหน้าเขามี
ลีเย่งถูกทำร้ายนอนหงายอยู่ มีเลือดออกเต็มจมูก (น.81)

« Un grand diable » คำๆ นี้มีได้หมายความว่าชายรัสเซียผู้นี้เป็นปีศาจ แต่แท้จริง
เป็นภาพพจน์แสดงรูปร่างที่น่ากลัวของชายผู้นี้ โดยที่ผู้พูดมิได้ใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบโดยตรง

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Ménagères affairées, petites gens, pour qui la vie matérielle était chaque matin une équation difficile à résoudre, choisissaient des victuailles que, à l'ordinaire, leur état leur interdisait. (p.90)

บทแปล

แม่บ้านที่ง่วนอยู่กับการจ่ายตลาด พวกคนหาเช้ากินค่ำ ซึ่งสำหรับคนพวกนั้นชีวิตใน
ทุกๆ เข้าเป็นสมการที่แก้ยาก คนพวกนี้กำลังเลือกอาหารการกินที่พวกเขาอาจทำได้ในสภาวะ
ปกติ (น.91)

ในประโยคนี้นี้ผู้แต่งใช้คำว่า “une équation” หรือ “สมการ” ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ โดยไม่ใช้คำว่า “ปัญหาที่ยุ่งยาก” จึงเห็นได้ถึงเจตนารมณ์ของผู้แต่งที่ต้องการรักษาอรรถรสของคำแสดงภาพพจน์ประเภทนี้ไว้

2.2.3 บุคลาธิษฐาน (personnification) เป็นโวหารภาพพจน์ชนิดหนึ่ง ที่เป็นการนำเอาสรรพสิ่งต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตให้มีความรู้สึกนึกคิดและแสดงกิริยาอาการได้เหมือนคน เป็นการเขียนที่มุ่งสร้างเรื่องราวธรรมดาให้มีชีวิตชีวา กระทบอารมณ์และเกิดความสะเทือนใจ ผู้อ่านจึงสามารถมองเห็นภาพสิ่งที่ไม่มีชีวิตเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิตเคลื่อนไหวทำกิริยาอาการเหมือนคน มีอารมณ์ มีความรู้สึก โวหารชนิดนี้ปรากฏในเรื่องสั้นของโจเซฟ เคสเซล ดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องนาวิกคนลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Une tache brune *dansa* dans son beau corps, riche de chair musclée et généreuse dont on suivait le jeu sous la robe de toile blanche. (p.14)

บทแปล

เงาสีน้ำตาลที่ทาบทับไปกับร่างกาย **สั่นไหว**อยู่บนร่างที่อุดมไปด้วยเนื้อและกล้ามเนื้อของหล่อน ผู้คนมองตามการโยกคลอนของสิ่งที่อยู่ภายใต้ชุด กระโปรงผ้าลินินสีขาว (น.15)

การที่ผู้แต่งใช้กิริยา *danser* ซึ่งตามปกติใช้กับคนและในบริบทนี้ผู้แต่งนำมาใช้กับรอยสีน้ำตาลซึ่งก็คือเงาของร่มที่ตกกระทบไปที่ร่างกายของฮิฟเวอลีนและสั่นไหวไปตามจังหวะการวิ่งของรถลากและจังหวะการขยับตัวของหญิงสาว ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและได้รับอรรถรสจากความเปรียบนั้น

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

qu'elle eut une certitude terrible : la mort était là, dans cette chambre spacieuse, aux meubles légers, et son mari avait entendu *son pas*. (p.34)

บทแปล

หล่อนจึงแน่ใจเป็นอย่างยิ่งว่าความตายอยู่ที่นี้ ในห้องกว้างที่มีเครื่องเรือนโปร่ง และผู้เป็นสามีก็รู้อยู่แล้วว่าความตายมาเยือนหล่อน (น.35)

ในอนุประโยคส่วนท้ายผู้แต่งกล่าวว่า “...et son mari avait entendu son pas.” เพื่อให้เกิดภาพพจน์ว่า “ความตาย” นี้ทำกริยาเคลื่อนไหวได้เหมือนสิ่งมีชีวิต เช่น คน หรือสัตว์ คือ มีการก้าวย่าง หรือ “son pas” ดังนั้นเมื่อถึงขั้นตอนถ่ายทอด ผู้แปลจึงใช้คำว่า “ความตายมาเยือนหล่อน”

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ่องเต้

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

... Il n'aimait plus voir l'ombre tuer peu à peu la lumière et faire de sa ville un abîme profond et sonore sur lequel *pleurait* la lune. Les heures étaient embaumées comme des fruits magnifiques, lourdes d'inexprimable douceur. (p.48)

บทแปล

...พระองค์ไม่ทรงโปรดเห็นเงามืดค่อยๆ พร่ามลาญแสงสว่างและยังทำให้เมืองของพระองค์กลับกลายเป็นเหวลึกที่สะท้อนเสียงก้องโดยมีดวงจันทร์ทำให้เหนือห้วงเหวนั้น โมงยามอบอวลด้วยกลิ่นอันจรรูวกับมวลผลไม้สุดวิเศษที่เปี่ยมล้นไปด้วยความอ่อนหวานที่ไม่สามารถพรรณนาได้ (น.49)

ในตัวอย่างที่ยกมานี้ผู้แต่งใช้โวหารภาพพจน์ แสดงความหม่นหมองของฮ่องเต้เมื่อวันตายของตนเองใกล้เข้ามาทุกขณะ ทรงจินตนาการโดยรู้สึกว่าคุณสิ่งทุกอย่างดูเศร้าไปหมด เมืองของพระองค์เป็นเหมือนเหวลึก แม้แต่ดวงจันทร์ก็ยังร้องไห้

เรื่องสั้นเรื่องแรงโทสะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Il sentait dans la poitrine et dans la gorge quelque chose de dur, d'acide qui ne fondrait qu'avec la flamme *dansant* sur le wagon. (p.82)

บทแปล

เขารู้สึกได้ถึงบางสิ่งบางอย่างที่แข็งแกร่ง และบาดลึกอยู่ในอกและลำคอซึ่งจะมลายไปก็ด้วยเปลวเพลิงที่*เต้นเร่า*อยู่บนโบกี้รถไฟนั้น (น.83)

บริบทของประโยคข้างต้นแสดงกระแสดวงความคิดของชีว-ลาน-ฮี ที่คิดถึงการแก้แค้น นักภาพขณะที่ตนจุดไฟเผาที่อยู่ของคนรัสเซีย เขาจินตนาการภาพไฟลุกท่วมตู้โบกี้ซึ่งเป็นที่อยู่ของศัตรู

2.2.4 อติพจน์หรือโวหารเกินจริง (hyperbole) โวหารรูปแบบนี้เป็นภาพพจน์ที่แสดงการกล่าวเกินจริงหรือผิดจากความจริงอย่างจงใจด้วยเจตนาเน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้น้ำหนักยิ่งขึ้นให้ความรู้สึกเพิ่มขึ้นแต่เป็นการใช้อวดเกินจริง อย่างไรก็ตามก็ยังมีเค้าแห่งความเป็นจริงเจือปนอยู่ไม่ใช่เรื่องกุขึ้นหรือหลอกลวงล้วนๆ

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ้องเต้

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Le soleil lui parut soudain plus éclatant et il se mit à suivre avec amour ses jeux divins sur l'or et les pierreries répandus en sa chambre. Et la journée coula, mélodieuse, facile. (p.48)

บทแปล

ฉับพลันนั่นเองพระอาทิตย์แผดแสงแรงกล้ายิ่งขึ้นและเริ่มสาดแสงไปมาทาบกับทองคำและเพชรนิลจินดาที่ดาราตาซั่วห้องพระบรรทมอย่างสีเน่หา และวันเวลาก็คล้อยเคลื่อนประสานกลมกลืนอย่างน่าอภิรมย์ (น.49)

ในบริบทนี้สังเกตการใช้โวหารเกินจริงหรือติพจน์ กล่าวคือ ผู้แต่งใช้ถ้อยคำเกินจริงเพื่อให้เห็นพลังของแสงอาทิตย์ในส่วนที่ดั่งงาม ผู้แต่งจึงใช้คำว่า “avec amour” หรือ “ด้วยความเสน่หา หรือ ความรัก” ที่สาดทอดทั่วห้องพระบรรทมทำให้เห็นความวิจิตรตระการตาของสถานที่

2.2.5. สัมพจน์ (synecdoche) เป็นโวหารภาพพจน์ที่ใช้คุณสมบัติเด่นหรือเอกลักษณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแทนความหมายทั้งหมด อีกนัยหนึ่งที่ใช้ส่วนย่อยให้หมายถึงส่วนเต็มมีความหมายครอบคลุมทุกส่วน โวหารภาพพจน์แบบสัมพจน์หรือ synecdoche ต่างจากโวหารภาพพจน์ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันคือ นามนัย หรือ métonymie ตรงที่ว่าโวหารภาพพจน์แบบหลังนี้เป็นภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่ให้ความหมายเป็นอย่างอื่น

เรื่องสั้นเรื่องนากิคนลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

...Car si elle méprisait avec une conviction ingénue toute peau qui n'était pas blanche, elle nourrissait une répulsion particulière pour les animeaux à forme humaine qui traînaient les voyageurs à travers les villes japonaises. (p.14)

บทแปล

..นั่นเป็นเพราะหล่อนหล่อนหลอมความรู้สึกรังเกียจเดียดฉันท์สัตว์ซึ่งอยู่ในคราบมนุษย์ที่ลากผู้โดยสารไปทั่วเมืองในญี่ปุ่นเป็นพิเศษ ในขณะที่การดูแคลนผิวสีของหล่อนเป็นเพราะความเชื่อมั่นที่ไม่ได้รุนแรงอะไร (น.15)

คำว่า “ผิวสี” นั้นเป็นการใช้โวหารภาพพจน์ที่เอาส่วนย่อยคือ สีของผิว แทนส่วนเต็มคือร่างกายทุกๆ ส่วน แสดงความเป็นคนตะวันออกหรือที่เรียกกันตามสำนวนว่า คนผิวเหลือง

เรื่องสั้นเรื่องแรงโทสะของชีว-ลาน-ซี

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Les marchands *du carreau* chinois le respectèrent.(p.76)

บทแปล

พวกพ่อค้า*ในตลาด*ของพวกคนจีนนับหน้าถือตาเขา (น.77)

คำว่า « du carreau » คือพื้นกระเบื้องซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ในความหมายตามบริบทนี้ คือ ตลาด เป็นลีลาการเขียนที่ผู้แต่งใช้ส่วนย่อยแทนส่วนเต็มทุก ๆ ส่วน

2.2.6 สัทพจน์ (onomatopé) หมายถึง คำแสดงภาพพจน์ที่ใช้คำเลียนเสียง ซึ่งช่วยให้ความหมายชัดเจนขึ้น เช่น เสียงสัตว์ เสียงดนตรี เครื่องมือเครื่องใช้

เรื่องสั้นเรื่องนากิคนลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Elle ne s'intéressait plus aux femmes serrées *d'obis* éclatants, ni au cliquetis menu des socques de bois sur le pavé, ni aux enfants attachés au dos de leurs mères, ni aux saluts cérémonieux décomposés dans les rues. (p.16)

บทแปล

หล่อนมิได้นำพาไปกับพวกผู้หญิงคาดรัดผ้าโอบิสีจัดจ้าน เสียงรองเท้าเกียะไม้คู่เล็ก ๆ ที่ดังกุกกับบนถนนที่ปูด้วยหิน หรือลูกน้อยที่ผูกติดกับหลังของแม่ หรือแม้แต่การคำนับตามขนบธรรมเนียมที่หล่อนเห็นเพียงส่วนเลี้ยวเดียวบนท้องถนน (น.17)

คำว่า “กุกกับ”(cliquetis) เป็นการถ่ายทอดคำแสดงภาพพจน์เลียนเสียงธรรมชาติของรองเท้าไม้หรือเกียะ

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาที่ตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Une balle passa comme un gémissement rapide au-dessus de Perrin qui rampait. (p.102)

บทแปล

กระสุนลูกหนึ่งยิ่งมาคล้ายกับเป็นเสียงวีดเหนือศีรษะของเปร้แรงซึ่งหมอบคลานอยู่ (น.103)

ในตัวอย่างนี้ผู้แต่งใช้คำว่า gémissement ซึ่งเป็นศัพท์พจน์ในรูปของคำนาม มาจากคำกริยา gémir เป็นเสียงที่เกิดจากธรรมชาติหรือเครื่องกล คือ ปีน ในขั้นตอนถ่ายทอด ผู้แปลจึงใช้คำว่า “เสียงวีด”

นอกจากนี้ ยังมีโวหารภาพพจน์ที่แสดงความขัดแย้ง (Figures de l'opposition) ดังนี้

2.2.7 ภาวะแย้ง (antithèse) เป็นกลวิธีการประพันธ์ที่ใช้คำหรือข้อความที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือแตกต่างกันมาเทียบกันเพื่อให้มีความหมายชัดขึ้น

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ่องเต้

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Les harmonies, les parfums, les temples éclatants et les temples sombres, les yeux langoureux des femmes, le troupeau de ses sujets riches, misérables ou lettrés, disaient dans la lumière et dans l'ombre douce la louange du Seigneur. (p.44)

บทแปล

ไม่ว่าการประสานกลมกลืนของสิ่งต่าง ๆ บรรดาสุคนธรส อารามอันมั่งคั่งและ อารามอันมัวหม่น ดวงตาที่ขมอยขม้ายของอดีตเพศ หมูไพร่ฟ้าของพระองค์ทั้งมั่งมี เข็ญใจ หรือนักปราชญ์ราชบัณฑิต สิ่งเหล่านี้ได้บอกเล่าพระเกียรติคุณของเจ้าเหนือหัวทั้งในที่สว่าง และในที่มืด (น.45)

ลักษณะของภาวะแย้งจะอยู่บนฐานของความคิด 2 ความคิดที่ตรงข้ามกัน อาจอยู่ในกลุ่มของวากยสัมพันธ์เดียวกัน เช่น ในประโยคเดียวกัน ย่อหน้า หรือบทกวีบาทเดียวกัน มีคำ 2 คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน จากตัวอย่าง แสดงความเจริญและความเสื่อมโทรมทั้งของสิ่งของ สถานที่และผู้คนที่มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ดีและไม่ดีเหล่านี้แสดงให้เห็นการสวดึกษัตริย์ทุกๆ ที่

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

L'usure de ses vêtements étonnait parmi le luxe insolent, mais ses mains étaient si parfaites qu'elles anoblissaient ses manchettes éliminées. (p.94)

บทแปล

ในบริเวณที่แวดล้อมไปด้วยความหรูหราอย่างไม่ยั้งเหาะ เสื้อผ้าโกโรโกโสของเขาสร้างความประหลาดใจ แต่มือทั้งสองของเขากลับงดงามสมบูรณ์แบบจนทำให้ปลายแขนเสื้อที่เปื่อยรุ่มนั้นดูสง่างามขึ้น (น.95)

ในประโยคตัวอย่างผู้อ่านจะเห็นภาพจากความหรูหราของกัศตาคาร ช่วงเทศกาลแห่งความรื่นเริงนี้ผู้คนแต่งตัวสวยงามในขณะที่ตัวละครเอกคือเมอคอฟแต่งกายขอมซ่อ แสดงให้เห็นความขัดแย้งของสิ่งสองสิ่ง

2.2.8 ปฏิพจน์ (oxymore) เป็นการใช้คำแสดงภาพพจน์ที่นำเอาคำและความหมายที่ไม่สอดคล้องกันและดูเหมือนจะขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกันเพื่อให้เกิดความหมายพิเศษมีลักษณะใกล้เคียงกับความหมายแย้ง (antithèse) และปฏิทรรศน์ (paradoxe) คำแสดงภาพพจน์อย่างหลังนี้เป็นคำกล่าวที่มองอย่างผิวเผินแล้วจะขัดกันเองหรือไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ดี จะเป็นคำกล่าวที่มีความหมายลึกซึ้งและเป็นไปได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, น. 160)

เรื่องสั้นเรื่องหน้ากากงาม

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Elle sut mettre en ses regards le feu tendre, en ses attitudes l'abandon réticent qu'il convient. (p.26)

บทแปล

หล่อนแสดงความรู้สึกร้อนอ่อนหวานในสายตา และแสดงการขัดขืนอย่างเสียมิได้ผ่านท่วงท่าที่เหมาะสมเจาะ (น.27)

คำนามกับคำคุณศัพท์ที่ประกอบสร้างขึ้นเป็นคำใหม่คือคำว่า feu tendre, และคำว่า l'abandon réticent ซึ่งมีความหมายตามลำดับดังนี้คือ “ความรู้สึกร้อนอ่อนหวาน” และ “การขัดขืนอย่างเสียมิได้” เห็นได้ว่ามีความขัดแย้งกันและกัน

2.3 คำถามเชิงวาทศิลป์ (questions rhétoriques) คำถามเชิงวาทศิลป์ คือ การใช้ประโยคคำถามเข้ามาแทรกแต่ไม่ได้หวังคำตอบหรือถ้าเป็นคำตอบก็เป็นคำตอบที่ทั้งผู้ถามและผู้ตอบรู้ดีอยู่แล้ว เพื่อเร้าอารมณ์หรือดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน หรือสื่อความหมาย ข้อคิดที่ต้องการ

เรื่องสั้นเรื่องนากิคนลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Mais elle ne pouvait admettre que ce Japonais de basse classe lui inspirât de la pitié. En outre, allait-elle, pour l'épargner, se couvrir de sueur, alors qu'elle venait de prendre son bain froid il y avait une heure à peine ? (p.20)

บทแปล

แต่หล่อนไม่อาจยอมรับในการที่คนญี่ปุ่นชั้นต่ำผู้นี้มาทำให้หล่อนเมตตาสงสารได้ ยิ่งกว่านั้น จะให้หล่อนมีเหงื่อไคลมกายเพื่อช่วยคนลากรถ ทั้งๆ ที่หล่อนเพิ่งอาบน้ำอย่างฉ่ำเย็นเมื่อยังไม่ถึงชั่วโมงนี้เองอย่างนั้นหรือ (น.21)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่าถึงแม้ประโยคนีจะมีรูปเป็นประโยคคำถามก็ตามแต่ผู้พูดมิได้ต้องการคำตอบอย่างจริงจัง แต่มีจุดประสงค์ต้องการเพิ่มน้ำหนักความหมายของประโยค ทั้งยังแฝงนัยของการประชดประชันอีกด้วย

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Comment avait-elle pu aimer cette figure d'oiseau de proie ? Comment s'était-elle laissé emporter de San Francisco par ce rapace, jusqu'à la plantation de Honolulu qu'il chérissait d'une exclusive tendresse ? (p.32)

บทแปล

หล่อนไปชอบบุคคลผู้ที่มีหน้าตาเป็นเหยี่ยวล่าเหยื่อได้อย่างไรกัน หล่อนปล่อยตัวปล่อยใจให้คนเห็นแก่ได้คนนี้นี่นำหล่อนจากซานฟรานซิสโกมาจนถึงไร่ที่ฮอนูลูลูซึ่งเขารักหวงแหนเป็นที่ยิ่งได้อย่างไร (น.33)

เอดิธตัวละครเอกของเรื่องสงสัยว่าเพราะเหตุใดตนจึงปล่อยใจมาแต่งงานคนที่มีพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัวเช่นอัลแลนผู้เป็นสามี แต่มิได้เป็นการถามอย่างเอาจริงเอาจังแต่อย่างใด

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Comment avait-il pu croire que, après des réveillons pareils, il trouverait quelque plaisir à une fête mesurée ? (p.96)

บทแปล

เขาคิดไปได้อย่างไรว่าหลังวันคริสต์มาสอีฟแบบนี้แล้วเขายังคงมีความสุขเล็กๆน้อยๆ ในงานฉลองแบบธรรมดาๆ (น.97)

จากตัวอย่าง ผู้กล่าวประโยคนี้นี้ไม่ได้ต้องการคำตอบ แต่เป็นคำถามที่ต้องการดึงดูดความสนใจของผู้อ่านและเป็นการสื่อความหมายบางอย่าง

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Pourquoi n'était-il pas mort, tout à l'heure, dans la lutte ? (p.106)

บทแปล

เมื่อไหร่ เหตุใดเขาถึงไม่ตายในการรบ (น.107)

แปรแรงตกลงไปในบ่อโคลนตมต่างๆ ที่เพิ่งรอดจากการบุกยิงของข้าศึกมาได้ เป็นคำถามที่มีได้หวังคำตอบ แต่เพื่อสื่อความรู้สึกท้อแท้ของตัวละครตัวนี้เท่านั้น

2.4 โวหารเชิงเสียดสี (satire)

เป็นศิลปะทางวรรณศิลป์ชนิดหนึ่งซึ่งใช้กลวิธีลดทอนคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการทำให้ดูน่าหัวร่อ เพื่อปลุกความบันเทิงผสมผสานไปด้วยการดูถูกเยาะหยัน เสียดสี (กอบกุล อิงคุทานนท์, ม.ป.ป., น.116) วรรณกรรมที่มีรสเสียดสีนี้ นักวิชาการบางท่านเรียกว่า “นิยายล้อ” (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2544, น. 232)

การเขียนเรื่องเสียดสีเป็นที่นิยมกันทุกยุคทุกสมัยและทุกประเทศ นักเขียนมักใช้เรื่องเสียดสีเป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์ ล้อเลียนความโง่เขลาและความเลวร้ายของสังคม เรื่องเสียดสีสร้างความรู้สึกดูแคลนและเย้ยหยันผู้ที่กระทำผิดไปจากแนวทางที่ถูกที่ควร จึงเป็นเสมือนการประท้วงหรือการแสดงความรู้สึกโกรธอย่างแนบเนียนและมีศิลปะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, น.187- 189)

โจเซฟ เคสเซลเป็นนักเขียนคนหนึ่งที่ใช้โวหารเชิงเสียดสีในผลงานวรรณกรรมของเขาซึ่งรวมถึงเรื่องสั้น 10 เรื่องที่ใช้เป็นต้นฉบับบทแปลนี้ด้วย นอกจากการเสียดสีสังคมในยุคสมัยของเขา คือ ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว เขายังเสียดสีธรรมชาติของมนุษย์ในสังคมที่เห็นได้ทุกยุคทุกสมัยอีกด้วย (Tassel, 1997, p.63)

วรรณกรรมที่เป็นเรื่องเสียดสีแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, น.188) คือ

1. **วรรณกรรมประเภทเสียดสีโดยตรง** ได้แบบอย่างมาจากนักเขียนเรื่องเสียดสีชาวโรมัน 2 คน คือฮอเรซ และจูเวเนล ซึ่งการเสียดสีแบบนี้ยังแยกย่อยออกได้เป็น

ก. **การเสียดสีแบบจูเวเนล (Juvenalian satire)** เป็นการเสียดสีแบบประณามความชั่วร้ายและความผิดพลาดของมนุษย์ ก่อให้เกิดความรู้สึกเหยียดหยาม ขุ่นเคือง หรือสลดใจ

ข. **การเสียดสีแบบฮอเรซ (Horatian satire)** เป็นการเสียดสีด้วยความคมคาย สร้างความขบขันและสมเพชมากกว่ารังเกียจเหยียดหยาม

2. **วรรณกรรมประเภทเสียดสีโดยอ้อม** มักใช้กับบันทึคดีหรือนิทานล้อการเมืองร่วมสมัย เช่นการนำเอาเรื่องในพระคัมภีร์เก่ามาแต่งล้อการเมืองร่วมสมัย

อนึ่ง รูปแบบของคำพูดซึ่งมีนัยแฝง มีความหมายขัดกันกับคำที่แสดงออกมา ก็จัดได้ว่าเป็นลักษณะของการเสียดสี สื่อความหมายตรงกันข้ามกับคำที่ใช้ เช่น นำคำที่ใช้เป็นเชิงยกย่องมาใช้ตำหนิ

ในรวมเรื่องสั้นของโจเซฟ เคสเซลที่ใช้เป็นต้นฉบับของบทแปลนี้จัดอยู่ในลักษณะวรรณกรรมประเภทเสียดสีโดยตรง โดยถือหลักการแบ่งตามข้อ ก. หรือการเสียดสีแบบฮอเรซ และข้อ ข. หรือการเสียดสีแบบจูเวเนล ดังนี้

ตัวอย่างของการเสียดสีแบบจูเวเนล (Juvenalian satire) หรือการเสียดสีแบบประณามความชั่วร้ายและความผิดพลาดของมนุษย์ ทำให้เกิดความรู้สึกเหยียดหยาม ขุ่นเคืองหรือสลดใจ ซึ่งปรากฏในวรรณกรรมรวมเรื่องสั้น 10 เรื่องของโจเซฟ เคสเซล มีดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องนาकिनลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Une jeune femme venait d'y apparaître et les cris de la meute s'adressaient à elle. (p.14)

บทแปล

หญิงสาวคนหนึ่งปรากฏตัวขึ้นที่นั่น และคนรลลากเป็นฝูงต่างส่งเสียงเรียกหล่อนดังลั่น แต่ละคนต่างหวังว่าจากเสียงตะโกนที่ดังกว่าจะได้รับ ความสนใจจากหล่อน (น.15)

การที่ผู้เล่าใช้คำว่า “meute” อันมีความหมายถึงฝูงสุนัข มีลักษณะเป็นคำที่มีความหมายแฝงเชิงเหยียดหยาม (connotation péjorative) แสดงความรู้สึกสมเพชเวทนา

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Moi aussi, j'ai besoin de pardon, Edith. Je savais tout. C'est pourquoi je vous ai versé, hier, le poison des hommes d'Hawaï. (p.36)

บทแปล

ฉันก็เหมือนกัน ฉันต้องขอโทษเธอด้วยนะ เอดิธ ฉันรู้เรื่องหมดทุกอย่างแล้ว **เมื่อวานนี้ฉันถึงได้ใส่ยาพิษที่ผู้ชายฮาวายเขาใช้กันให้เธอกินในละ**”(น.37)

คำพูดที่อัลแลนกล่าวขอโทษเอดิธนั้น แท้จริงแล้วเขาต้องการพูดประชดประชันอีดิธผู้เป็นภรรยามากกว่า แต่เขาใช้คำที่ตรงข้ามกับความรู้สึกโกรธแค้นการนอกใจของภรรยา และในประโยคหลังที่เขาพูดว่าเขาให้เธอกินยาพิษนั้นก็เป็นการลงโทษเธอในแบบประเพณีที่คนบนเกาะฮาวายทำกันสำหรับสามีที่ลงโทษภรรยาไปไม่ความสัมพันธ์กับชายชู้

เรื่องสั้นเรื่องช่างพระเกศาของฮ้องเต้

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Jamais les yeux las de l'empereur n'avaient prêté attention à ce rasoir nu ; il le choisit un jour où la vie lui paraissait vile et flagorneuse *comme un chien de palais*. (p.46)

บทแปล

พระเนตรอันเหนื่อยหน่ายของฮ้องเต้มิได้เคยสนใจในมิดโกนธรรมดาๆ นี้มาก่อนเลย พระองค์จะทรงเลือกมิดโกนตัวนี้ในวันหนึ่งที่ทรงเห็นว่าพระชนมชีพของพระองค์ดูเหมือนจะไร้ความหมายและมีแต่การยกยอปอปั้นราวกับเป็นสุนัขตัวหนึ่งในพระราชวัง (น.47)

ข้อความในบริบทของกระแสน้ำของช่องแคบที่อยู่อารมณ์ความรู้สึกเบื้องหน้าชีวิต
ต้องการจบชีวิตของตนด้วยการให้ช่างพระเกศาเชือดพระศอ โดยนึกสมเพชเวทนาตนเองว่า
เหมือนกับสัตว์คือสุนัขในวัง

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกฌอแซฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

L'usure de ses vêtements étonnait parmi le luxe insolent, *mais ses mains étaient si parfaites qu'elles anoblissaient ses manchettes éliminées.* (p.94)

บทแปล

ในบริเวณที่แวดล้อมไปด้วยความหรูหราอย่างไม่ยั้งเหาะ เสื้อผ้าโกโรโกโสของเขาสร้างความประหลาดใจ แต่มือทั้งสองของเขากลับงดงามสมบูรณ์แบบจนทำให้ปลายแขนเสื้อที่เปื้อนรุ่มนั้นดูสง่างามขึ้น (น.95)

การที่ผู้แต่งใช้คำที่มีความตรงข้ามกัน คือ คำว่า « ses manchettes éliminées » กับกริยา anoblir หรือ คำว่า l'usure de ses vêtements กับ คำว่า le luxe insolent เป็นการเสียดสีที่ทำให้ผู้อ่านเห็นสภาพที่ชวนสังเวชของตัวละคร

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Bah ! j'arriverai bien à me faire loger une balle dans la tête, et ce sera fini...
Quel sale terrain !... (p.102)

บทแปล

อะไรกันนักกันหนา คงจะมีสักวัน จะมีกระสุนเจาะหัวผมเข้าไป และมันจะได้หมด
เรื่องหมดวาทกันไปเสียที...สนามรบโลโครอะไรอย่างนี้วะ...(น.103)

ในประโยคนี้ผู้พูดแสดงการประชดประชัน สมเพศในชะตากรรมของตนเอง ที่หา
ทางออกไม่ได้ ต้องตกอยู่ในวงล้อมของข้าศึก และสภาพธรรมชาติที่มีอันตรายรอบด้าน

ตัวอย่างของการเสียดสีแบบฮอเรซ (Horatian satire) หรือการเสียดสีด้วยความคมคาย สร้าง
ความขบขันและสมเพศเวทนามากกว่าความรู้สึกเหยียดหยามซึ่งปรากฏในวรรณกรรมของผู้แต่งมี
ดังนี้

เรื่องสั้นเรื่องหลับไม่ลง

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

...le plaisir était chose vaine, aussitôt goûtée, déjà viciée. Les femmes, avec
leurs gaietés inopportunes et leur tristesses superficielles, ne tenaient jamais les
promesses de leurs regards. La volupté même qu'elles donnaient devait être toute
passagère ; poursuivie, elle donnait un goût de corruption et de mort. (p.40)

บทแปล

...ความสุขเป็นสิ่งที่เปล่าประโยชน์ เมื่อได้ลิ้มรสแล้วก็สลายไปในทันที พวกผู้หญิงที่
ชอบอารมณ์เบิกบานโดยไม่ดูกาลเทศะ หรือแสดงความเศร้าแบบผิวเผิน ไม่เคยยึดคำมั่นสัญญาที่
แสดงออกทางสายตาของพวกหล่อนเลย แม้แต่ความสุขสมใจที่พวกหล่อนมีให้นั้นก็เพียงชั่วคราว
ชั่วยาม และจะตามมาด้วยความทรยศและความตาย (น.41)

คำพูดของตัวละครเอกของเรื่องคือ “เขา” ในประโยคนี้แฝงอารมณ์ความรู้สึกเหน็บ
แนมประชดประชันความสุขทางกายที่เขาได้รับจาก “หล่อน” ที่ไม่จริงยั่งยืน คงอยู่เพียงชั่วขณะ
และก็หมดสิ้นไป

เรื่องสั้นเรื่องทรงอำนาจยิ่งกว่าความตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

„Myrrah vieillit très vite. Ses lèvres minces creusées en un sillon blême attiraient la courbe dure du nez. Ses joues fanées, sa voix sèche, laissèrent paraître crûment la petitesse et l'acrimonie qu'une fugitive beauté avait voilée ; le bandeau de l'amour tomba des yeux de Daniel en même temps qu'une jalousie démoniaque s'emparait de sa femme. Elle le poursuivait de soupçons, de reproches, de scène. Il ne pouvait sortir sans elle et l'accueil qu'elle faisait à ses amis vida leur maison. (p.70)

บทแปล

มีราห์แก่ตัวลงอย่างรวดเร็ว ริมฝีปากบางของนางที่เป็นร่องขีดๆ นั้นทำให้จมูกอู่มันแข็งกระด้างของนางเด่นชัดขึ้น ทั้งแก้มหมอง เสียงแหบแห้ง ต่างเผยให้เห็นใจคอที่คับแคบและการขบขุดเสียดแทงซึ่งความงามที่บัดนี้ไม่หลงเหลือให้เห็นอีกแล้วได้เคยชุกชอนเอาไว้ ความมืดบอดของความรักที่ได้เคยปิดตาตาเนี่ยลได้สูญสิ้นไป ในขณะที่ความริษยาอันร้ายกาจได้เข้าเกาะกุมภรรยาของเขาไว้ นางเฝ้าติดตามเขาด้วยความหวาดระแวง ทั้งดำเนินติดเขิน ทั้งหาเรื่องทะเลาะ เขาไม่อาจออกนอกบ้านโดยไม่มีนาง และวิธีการต้อนรับขับสู้ที่นางมีต่อเหล่าสหายของเขาก็ทำให้บ้านร้างไร้ผู้มาเยือน (น.71)

จากตัวอย่างในเรื่องสั้นเรื่องนี้ผู้อ่านจะเห็นได้ถึงโวหารเสียดสีที่ผู้แต่งต้องการให้เห็นความน่าสมเพชของตัวละครที่ผู้แต่งพรรณนา

2.5 การแปลคำอุทาน

การแปลคำอุทาน ประโยคหรือวลีที่เป็นคำอุทานจะลงท้ายด้วยเครื่องหมายอัศเจรีย์ (le point d'exclamation) อาจเป็นการพูดให้มีน้ำหนัก การแสดงความรู้สึกต่าง ๆ เพื่อให้เกิดรสชาติ หรือการแสดงอารมณ์ปรารถนา อวยพร และแช่งด่า ผู้แปลจึงต้องพยายามเข้าใจอารมณ์ของตัวละครในขณะนั้นโดยพิจารณาจากบริบทและสถานการณ์เป็นหลัก การถ่ายทอดคำอุทาน

เป็นภาษาไทยต้องคำนึงถึงการสื่อถึงอารมณ์ ความรู้สึกตามสถานการณ์ สถานที่ สถานภาพ ของผู้พูดและผู้ฟัง การใช้คำอุทานไม่ว่าจะออกมาในรูปของเสียง คำ หรือ ประโยค ผู้แปลต้องสื่อความหมายและอรรถรสให้แก่ผู้อ่านบทแปลให้เท่าเทียมกับที่ปรากฏในต้นฉบับ และไม่ขัดกับธรรมชาติของการใช้ภาษาไทยด้วย คำอุทานมีหลายรูปแบบ ดังนี้

2.5.1 คำอุทานในรูปประโยค มีปรากฏในเรื่อง ดังต่อไปนี้

เรื่องสั้นเรื่องนาวิกคนลากรถ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Comme elle chérit, en cet instant, son corps magnifique, comme elle détesta le Japonais dont la force épuisée allait le détruire!(p.20)

บทแปล

หล่อนช่างรักเรือนร่างอันวิเศษสุดของตนเองในเวลานี้เสียจริง หล่อนเกลียดชังคนญี่ปุ่นคนหนึ่งที่พละกำลังอันอ่อนล้าของเขาจะทำลายเรือนร่างนั้นลงไปเสียนี้กระไร (น.21)

การที่ผู้เล่าใช้คำกริยาวิเศษณ์แสดงการอุทาน (adverbe exclamatif) คือคำว่า comme ขึ้นต้นประโยคเพื่อให้ได้ความหมายว่ามาก หรือรุนแรง ดังนั้นในขั้นตอนการถ่ายทอดผู้แปลจึงใช้คำว่า “เสียนี้กระไร”

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Quel isolement était le sien, au milieu de ces terres après et généreuses, dont son mari était le maître unique et sur lesquelles se courbaient des hommes barbares aux yeux étincelants!(p.32)

บทแปล

หล่อนรู้สึกเปลี่ยวเปล่าอะไรเช่นนั้นท่ามกลางผืนดินทั้งขรุขระและทั้งที่อุดมสมบูรณ์
สามีของหล่อนเป็นเจ้านายเพียงหนึ่งเดียวและเป็นผืนแผ่นดินที่เหล่าชายหนุ่มผู้ป่าเถื่อนที่มีดวงตา
เปล่งประกายกล้าต่างก้มหัวให้ (น.33)

ประโยคตัวอย่างนี้ขึ้นต้นประโยคด้วยคำคุณศัพท์แสดงการอุทาน (adjectif
exclamatif) คือคำว่า quel เพื่อแสดงความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวในจิตใจของอีดิธที่มีอย่างมากมาย
ดังนั้นผู้แปลจึงได้ถ่ายทอดโดยใช้คำว่า “อะไรเช่นนั้น”

เรื่องสั้นเรื่องหลับไม่ลง**ตัวอย่าง**ต้นฉบับ

Elle ne se réveillera donc jamais ! (p.42)

บทแปล

“นี่หล่อนจะไม่ตื่นขึ้นมาหรือไง”(น.43)

ประโยคนี้แม้เป็นประโยคบอกเล่าธรรมดาแต่เมื่อลงท้ายด้วยเครื่องหมายอัศเจรีย์
การแปลจึงต้องให้ได้รสเป็นการอุทานโดยถ่ายทอดว่า “นี่...หรือไง”

เรื่องสั้นเรื่องวงไฟปริศน์**ตัวอย่าง**ต้นฉบับ

Que lui importaient ces cris, ces plaintes, puisqu'il avait vu le coup de feu,
qu'il n'était plus aveugle ! (p.62)

บทแปล

เสียงร้อง เสียงโอดครวญใดไม่มีความหมายสำหรับเขา เพราะเหตุว่าเขาได้เห็นไฟที่
แวบออกมาที่แสดงว่าเขาได้เป็นคนตาบอดอีกต่อไปแล้ว (น.63)

ประโยคนี้นั้นขึ้นต้นด้วย *que* ซึ่งเป็นกริยาวิเศษณ์ใช้ในรูปประโยคอุทาน เพื่อให้เกิดผลความหมายแสดงอารมณ์ความรู้สึกดีใจอย่างเหลือล้นของตัวละครคือบรินเดอร์ ดังนั้นผู้แปลจึงใช้คำว่า “เสียงร้องหรือเสียงโอดครวญใดๆ ...”

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาที่ตาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

...quelle amertume il avait dans la voix, quelle indifférence à vivre ! (p.100)

บทแปล

น้ำเสียงของเขาฟังดูขมขื่นอะไรเช่นนั้น เขาช่างไม่รู้สึกลินดีในร้ายว่าจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ (น.101)

ประโยคข้างต้นเป็นประโยคอุทานขึ้นต้นด้วยคำคุณศัพท์ *quel* และลงท้ายด้วยเครื่องหมายอัศเจรีย์มีรสความหมายแสดงอารมณ์ขมขื่นของผู้พูด จึงถ่ายทอดเป็นภาษาไทยโดยใช้คำว่า “...อะไรเช่นนั้น”

2.5.2 คำอุทานในรูปคำ ดังเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องสั้นเรื่องคำสารภาพ ณ เกาะฮาวาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Que de fois, appuyée au rebord de la baie lumineuse, Edith avait senti, a ce spectacle, un vague effroi la pénétrer ! (p.32)

บทแปล

ก็ครั้งต่อก็ครั้งแล้ว ที่เอดิธรู้สึกได้ร่างๆ ของความหวาดกลัวที่ไม่ทราบสาเหตุ เสียดแทงเข้าไปในตัวหล่อนขณะที่ฟังขอบประตูกระจกแวววาวมองทัศนียภาพอยู่ (น.33)

คำว่า “*Que de fois...*” ในประโยคข้างต้นเป็นคำอุทานมีความหมายในรูปคำ ดังนั้นจึงควรถ่ายทอดในสอดคล้องกับต้นฉบับโดยใช้คำว่า “...ก็ครั้งต่อก็ครั้งแล้ว...”

เรื่องสั้นเรื่องวงไฟปริตจ์

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Damn  chasse, Harry. Votre oncle s'est moqu  de vous. (p.52)

บทแปล

นี่เป็นการล่าสัตว์ที่เฮงชวยอะไรอย่างนั้นะแฮร์รี่ลุงของคุณเล่นตลกกับพวกเราแล้วละ”

(น.53)

คำว่า *Damn  chasse* ถือเป็นคำอุทานลักษณะสบถของผู้พูด ดังนั้นผู้แปลจึงได้ถ่ายทอดบทแปลให้ได้รับของการสบถว่า “...การล่าสัตว์ที่เฮงชวยอะไรอย่างนี้...”

เรื่องสั้นเรื่องโทษะของชีว-ลาน-ฮี

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Tant pis ! Tant pis pour les amis de son ennemi. (p.84)

บทแปล

ช่างปะไร ช่างห่วยมันเถอะ เจ้าพวกเพื่อนๆ ของคู่อริมัน (น.85)

จากประโยคตัวอย่างนี้ผู้แต่งใช้คำว่า *Tant pis! tant pis...* เป็นคำอุทานในรูปคำ โดยผู้กล่าวประโยคนี้เน้นย้ำน้ำหนักความรู้สึกไม่สนใจโยติของตนต่อสิ่งที่ตนกล่าวถึง ผู้แปลจึงถ่ายทอดในบทแปลว่า “...ช่างปะไร ช่างห่วยมันเถอะ...”

เรื่องสั้นเรื่องวันคริสต์มาสอีฟของพันเอกเมอคอฟ

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

...les tziganes ! (p.96)

บทแปล

“พวกยิปซีนี่นา” (น.97)

ตัวอย่างนี้ผู้พูดใช้คำเพียงคำเดียวและลงท้ายด้วยเครื่องหมายอัศเจรีย์ในขั้นตอนการถ่ายทอดผู้แปลจึงลงท้ายด้วยคำว่า “...นี่นา” เพื่อให้ได้ความหมายของรสสุทธาน

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาที่ตาย**ตัวอย่าง**ต้นฉบับ

Quel sale terrain !...(p.102)

บทแปล

...สนามรบโสโครกอะไรอย่างนี้วะ...(น.103)

จากตัวอย่างเป็นเพียงวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า *quel* ให้ความหมายเป็นการอุทานของผู้พูด ผู้แปลจึงถ่ายทอดในภาษาไทยโดยลงท้ายว่า “...อะไรอย่างนี้วะ”

2.5.3 คำอุทานในรูปเสียง ตามที่ปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องสั้นเรื่องวงไฟบริดจ์**ตัวอย่าง**ต้นฉบับ

Oh, mais j'en ai assez, s'écria furieusement Brinder. J'allume. (p.60)

บทแปล

ไอ้ย เบื่อเต็มทนแล้ว” บรินเดอร์ตะโกนอย่างฉุนๆ “ผมเปิดไฟล่ะ” (น.61)

ในบริบทจากตัวอย่างคำว่า “oh” ผู้พูดเปล่งออกมาโดยแสดงความรู้สึกเบื่อหน่าย ทนไม่ไหว ผู้แปลจึงใช้คำในภาษาไทยว่า “...ไอ้ย...”

เรื่องสั้นเรื่องคนรันทาย

ตัวอย่าง

ต้นฉบับ

Et ce n'était pas de la bravoure, *hélas* ! la bravoure, orgueil calme ou force joyeuse de vivre... (p.102)

บทแปล

และนี่มิได้เป็นความกล้าหาญ *อนิจจา* ความกล้าหาญชาญชัย ความหึงหวะอย่างเงิบๆ หรือพลังอันเรงรินของการมีชีวิตอยู่...(น.103)

ในต้นฉบับใช้คำว่า "...hélas !" ซึ่งเป็นคำอุทานที่แสดงความเสียใจ หรือการคร่ำครวญ ผู้แปลจึงใช้คำอุทานในภาษาไทยว่า "...อนิจจา"
